

مجموعه آثار علمی همایش بین المللی

بیانیه کام دوم انقلاب و جهان اسلام

مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما

نشست‌ها و مصاحبه

اللَّهُ حَمِيدٌ
الْكَرِيمُ الرَّحِيمُ

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۶۱.
مجموعه آثار علمی همایش بین‌المللی بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام . - [ویراسته] . - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز
چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۹.
۷۰۴، رقعی . - (مؤسسه بوستان کتاب: ۳۰۶۹)
ISBN 978-964-09-2289-7
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتاب‌نامه.
مندرجات: مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما/نشست‌ها و مصاحبه.
۱. مقالات مربوط به بیانیه گام دوم انقلاب . الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۶۱. ب. دفتر تبلیغات اسلامی
حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان.
۱۳۹۹
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۶۰۲۵۷۹۵

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۳۰۶۹
مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۶۵۸

بوستان کتاب

۱

مجموعه آثار علمی همایش بین المللی

بیانیه گام دوم انقلاب

و جهان اسلام

مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما

نشست ها و مصاحبه

دبیرخانه همایش

مجموعه آثار علمی همایش بین‌المللی

بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام

مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما - نشست‌ها و مصاحبه

- ♦ تهیه: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم / دبیرخانه همایش
- ♦ ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- ♦ لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- ♦ نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹ ♦ شمارگان: ۵۰۰ ♦ بها: ۱۳۵۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است
printed in the Islamic Republic of Iran

- ♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائیه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۷۴۲۱۵۵ نامبر: ۳۷۷۴۲۱۵۴ تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶
  - ♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
  - ♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸
  - ♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲
  - ♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰
  - ♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹
- اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com
جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

شورای علمی و سیاست‌گذاری همایش

- ♦ رئیس شورا: احمد واعظی
- ♦ دبیر: علی اصغر ثنائی
- ♦ اعضای شورا: نجف لک‌زایی، شمس‌الله مریجی، محسن خندان (الویری)، حبیب‌الله بابایی
سید محمد حسین هاشمیان، سعید روستاآزاد، مهدی علیزاده و عبدالله نظرزاده

همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند

- ♦ مسئول دبیرخانه همایش: علی زارع آلتوق ♦ سرویراستار: محمد رضا منصفی ♦ اصلاحات حروف نگاری و صفحه‌آرایی: حسین محمدی
- ♦ مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی ♦ طراح جلد: محمود هدایی ♦ کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی منش
- ♦ اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری ♦ اداره چاپخانه: مجید مهدوی، ناصر منتظری و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی
- ♦ مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه
محمد باقر انصاری

فهرست مطالب

۲۵	.....	مقدمه
۲۷	.....	قدردانی
بخش اول: صیوررت تمدنی انقلاب اسلامی در گام دوم		
۳۵	.....	اهداف گام دوم، روش‌های گام دوم
۳۵	.....	مقدمه
۳۶	.....	رویکرد کلان بیانیه گام دوم: ظرفیت‌شناسی در برابر آسیب‌شناسی
۳۸	.....	مخاطبان بیانیه گام دوم
۴۱	.....	اهداف پیوسته گام اول و دوم انقلاب اسلامی
۴۴	.....	روش‌شناسی گام دوم
۴۷	.....	جمع‌بندی
۴۷	.....	منابع
۴۹	.....	بیانیه گام دوم و دوره‌های انقلاب اسلامی
۴۹	.....	مقدمه
۵۰	.....	شاخص‌های انقلاب اسلامی
۵۱	.....	پروسه تغییر انقلاب اسلامی به جمهوری اسلامی ایران
۵۳	.....	جمهوری اسلامی؛ تطور و تکامل انقلاب اسلامی
۵۷	.....	چشم‌انداز رسیدن به تمدن نوین اسلامی در بیانیه گام دوم
۵۹	.....	موتورهای پیشران حرکت به سوی تمدن نوین اسلامی از منظر رهبر معظم انقلاب
۶۳	.....	انقلاب اسلامی و مسئله تمدن

- ۶۴..... ابعاد روش‌شناختی بررسی حادثه انقلاب اسلامی ایران
- ۶۵..... مسئله هویت یکی از بزرگ‌ترین مشکلات ترقی و توسعه
- ۶۶..... مدرسی‌گری نوین اسلامی در ایران
- ۶۸..... ایران و امت‌گرایی
- ۶۹..... معنویت سیاسی و انقلاب اسلامی
- ۶۹..... انقلاب اسلامی و تجدید بُعد معنوی جهان در مواجهه با سکولاریسم
- ۷۰..... ایران بزرگ، ملت بزرگ، در برابر با قطب جهانی بزرگ
- ۷۲..... انقلاب ایران، مقاومت، و تحقق آینده
- ۷۲..... سطوح سه‌گانه مقاومت
- ۷۵..... وجه مشترک همه ما «تلاش برای توقف نظام سلطه آمریکایی»
- ۷۶..... ضرورت تبدیل مفهوم مقاومت به مفهومی گسترده‌تر
- ۷۸..... اسلام سلفی مهم‌ترین هم‌پیمان غرب
- ۷۹..... جنگ با دجال، جنگی هستی‌شناسانه
- ۷۹..... ضرورت تشکیل جبهه مشترک علیه غرب
- ۸۱..... موانع اتحاد و آینده جبهه بیداری
- ۸۵..... ضرورت تربیت ژنرال‌های معنوی مثل قاسم سلیمانی
- ۸۵..... تمدن ایرانی، هویت ایرانی، و مبارزه برای نور بزرگ
- ۸۸..... انقلاب ایران، زمان تاریخی، و تحقق آینده
- ۹۱..... آورده‌های انسانی «انقلاب اسلامی» و آینده آن در «امت اسلام»
- ۹۲..... انقلاب اسلامی و مفاهیم اسلامی
- ۹۳..... جمهوری اسلامی و روح انسانیت در جهان
- ۹۴..... انقلاب اسلامی و ابعاد فرامرزی آن
- ۹۵..... مکتب انسانی و تأسیس مبانی جدید
- ۹۷..... استقلال و سیادت جمهوری اسلامی
- ۹۸..... الگوبودن جمهوری اسلامی برای امت اسلام
- ۹۹..... گام دوم و مرحله جدید انقلاب اسلامی

۹۹	عقل سیاسی و دفاع از نفسِ اسلامی
۱۰۱	امکان تمدن توحیدی در وضعیت تنوع فرهنگی
۱۰۳	آینده مقاومت در وضعیت تندروی‌های تکفیریِ دنیای اسلام
۱۰۶	شعارهای انقلاب و ضرورت حفظ آن
۱۰۹	تنوع فرهنگی و ظلم‌های فراموش شده در تاریخ اسلام
۱۱۳	استراتژی آینده جمهوری اسلامی
۱۱۳	ابعاد جهانی انقلاب اسلامی ایران
۱۱۴	خاستگاه دشمنی رسانه‌ای با ایران
۱۱۵	صدور انقلاب، استراتژی آینده انقلاب
۱۱۵	زمینه‌ها و فرایند تحقق جهانی انقلاب
۱۱۶	۱. زمینه سیاسی
۱۱۸	۲. زمینه نظامی
۱۱۸	۳. زمینه فکری و دینی
۱۲۱	زمینه‌های دیگر
۱۲۲	ضرورت ترجمه ایران به دنیای غیرایران
۱۲۳	الهیات امید در نگاه به آینده، انقلاب و بیانیه گام دوم
۱۲۳	مقدمه
۱۲۴	سابقه کلامی موضوع امید در سنت اسلامی
۱۲۴	خوف و رجا، و مسئله علم و جهل
۱۲۵	وابستگی درجه خوف و رجا به درجه علم و ایمان (از منظر قرآنی)
۱۲۸	نمود جریان تاریخی اتصال گذشته و آینده
۱۲۹	مهدویت؛ مبنای نظری بیانیه گام دوم
۱۳۰	امید الهیاتی و امید اجتماعی
۱۳۱	چالش‌های عبارت «الهیات امید» در گام دوم
۱۳۲	سطح خرد خوف و سطح کلان رجا
۱۳۳	اندیشه آینده‌نگری مقام معظم رهبری و کتاب «انسان ۲۵۰ ساله»

مقاومت، همگرایی و سرنوشت تمدنی ما

- ۱۳۳ ..... چله نخست انقلاب اسلامی و آینده موعود
- ۱۳۵ ..... عرصه‌های سه‌گانه مهدویت در گام دوم انقلاب اسلامی
- ۱۳۵ ..... بخش دوم: پرسش و پاسخ
- ۱۳۷ ..... امید به آینده اسلامی؛ از ناچاری است یا از آگاهی؟
- ۱۳۸ ..... امید انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری
- ..... تأثیر باورداشت مهدویت در «الهیات امید» رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم .....
۱۴۲
- ۱۴۴ ..... تحلیل الهیات امید یورگن مولتمان
- ۱۴۷ ..... نکاتی در مورد استفاده از نشانه‌های ظهور برای طراحی نقشه راه

بخش دوم: همگرایی فرهنگی و دینی

- ۱۵۱ ..... آورده‌های امام خمینی برای وحدت جهان اسلام
- ۱۵۱ ..... اصول و قواعد علم الاجتماع اسلامی
- ۱۵۸ ..... وجود «میزان امام» شاخص در تفکیک هواهای دینی و دنیوی
- ۱۶۰ ..... ظرفیت رهبری و ولایت فقیه
- ۱۶۴ ..... نظریه قرآنی امت؛ اصول و اقتضائات آن
- ۱۶۴ ..... اهمیت تقریب
- ۱۶۴ ..... رویکردهای تقریبی
- ۱۶۵ ..... رویکرد اول: رویکرد تقریبی سکولار
- ۱۶۷ ..... رویکرد دوم: رویکرد تکثرگرایانه
- ۱۶۸ ..... رویکرد سوم: تعددگرایی اجتهادی
- ۱۷۰ ..... تفاوت دودیدگاه دوم و سوم
- ۱۷۰ ..... تنوری اول: تعددگرایی اجتهادی مبتنی بر حجیت اجتهاد
- ۱۷۴ ..... تنوری دوم: تعددگرایی اجتهادی مبتنی بر جهل قصوری
- ۱۷۵ ..... تنوری سوم: تعددگرایی اجتهادی مبتنی بر معذوریت اجتماعی
- ۱۷۹ ..... رویکرد چهارم: رویکرد تقریبی مبتنی بر ایده «الاسلام بلا مذاهب»

۱۸۱	..... رویکرد پنجم: رویکرد امت محور
۱۸۵	..... رویکرد ششم: رویکرد معطوف به واقعیت های صحنه عمل
۱۸۸	..... حضور تشیع در عرصه بین الملل
۱۸۸	..... مفهوم شناسی «حضور» و لایه های آن
۱۹۱	..... معناشناسی «شیعه»
۱۹۲	..... شناخت ماهیت واژه «بین الملل»
۱۹۲	..... ارکان برنامه راهبردی مؤثر در عرصه بین الملل
۱۹۳	..... لزوم توجه به جغرافیای فرهنگی
۱۹۶	..... تحلیل مدل مدیریت شبکه ای
۱۹۸	..... جایگاه بحث ارتباط پایدار در حوزه روابط بین الملل
۱۹۹	..... مشکل عدم حضور کنشگر فعال در عرصه بین الملل
۲۰۱	..... چالش زبان و ادبیات و روش شناسی
۲۰۴	..... آینده اسلام در اروپا (مقایسه اسلام شیعی با اسلام تکفیری در اروپا)
۲۰۴	..... چیستی اسلام شیعی
۲۰۵	..... ماهیت اسلام تکفیری
۲۰۶	..... اروپا چیست و کجاست؟
۲۰۷	..... اسلام در اروپا
۲۰۹	..... اسلام شیعی در اروپا
۲۱۱	..... آینده اسلام شیعی جدید و اسلام تکفیری در اروپا
۲۲۱	..... صیوررت فرهنگی انقلاب اسلامی در عرصه جهانی
۲۲۱	..... مقدمه
۲۲۱	..... شاخصه های فرهنگی و ویژگی فرهنگ ایران
۲۲۳	..... فرهنگ عامل انتقال زبان
۲۲۴	..... زبان بهترین ابزار انتقال فرهنگ
۲۲۴	..... چرایی عدم انتقال فرهنگ در جهان معاصر
۲۲۶	..... مهم ترین علت انقلاب اسلامی

- ۲۲۷ ..... ورود مفاهیم جدید در انقلاب
- ۲۲۷ ..... امام خمینی علیه السلام عامل بیداری
- ۲۲۸ ..... عمل به اسلام راه رهایی از رنج دنیای معاصر
- ۲۳۰ ..... توجه به خویشتن مهم‌ترین مؤلفه انقلاب
- ۲۳۱ ..... حرکت امام علیه السلام موجب صیوررت جامعه

بخش سوم: گفتمان «انقلاب، مقاومت و زنان» در سطح بین‌الملل

- ۲۳۷ ..... آینده «مقاومت» در جهان اسلام
- ۲۳۷ ..... ایران، محور مقاومت و همگرایی در غرب آسیا
- ۲۳۸ ..... جنگ کلی، مقاومت کلی
- ۲۳۹ ..... «هسته تمدنی» ضمانت تداوم مقاومت و همگرایی
- ۲۴۰ ..... ضرورت فعال‌سازی دولت تمدنی در عرصه مقاومت تمدنی
- ۲۴۰ ..... «اقتصاد مقاومتی» راهکاری نه برای ایران بلکه برای کل منطقه
- ۲۴۱ ..... نقش ایران و پیروزی‌های آن در همگرایی منطقه غرب آسیا
- ۲۴۲ ..... آینده مقاومت در جهان امروز
- ۲۴۶ ..... آینده مقاومت و امید به آن در آمریکای لاتین
- ۲۴۷ ..... سهم نخبگان در فرایند مقاومت
- ۲۴۹ ..... ضرورت‌ها در مفهوم‌سازی مقاومت
- ۲۵۰ ..... مفهوم‌سازی مقاومت و علوم انسانی مدرن؟
- ۲۵۲ ..... امپریالیسم و مقاومت
- ۲۵۳ ..... مثلث آمریکا، اسرائیل و برخی کشورهای عربی و چالش‌های برآمده از آن
- ۲۵۶ ..... فرایند تمدنی و چالش‌های پیش روی جهان اسلام
- ۲۵۹ ..... نقش رهبری (به مثابه یک مدل) در ایجاد نظم و اتحاد در جهان اسلام
- ۲۶۳ ..... تقابل دو نقشه تمدنی در جهان اسلام
- ۲۶۳ ..... مقاومت، برخوردار از نقشه تمدنی
- ۲۶۴ ..... مقاومت و دو ویژگی عقلانیت و معنویت

- ۲۶۵..... «مقاومت» و «انقلابی‌گری» در سلوک امام خمینی رحمته الله علیه
- ۲۶۵..... شهید بزرگ در برابر شیطان بزرگ (تقابل دو نقشه تمدنی)
- ۲۶۶..... مرحله برخورد این دو نقشه تمدنی
- ۲۶۷..... آینده منطقه و چشم‌انداز تمدنی
- ۲۶۷..... اولویت آمادگی نظامی در رستاخیز تمدنی
- ۲۶۹..... مقاومت و نقش آن در بنای امت واحده
- ۲۶۹..... دو مقطع تاریخی مقاومت (روزگار قدیم، روزگار جدید)
- ۲۷۱..... مقاومت جامع
- ۲۷۳..... راهکارهای سه‌گانه
- ۲۷۵..... بررسی رابطه مقاومت و عبور از وضعیت آشوب جهان اسلام
- ۲۷۹..... جایگاه و بازتاب مقاومت در بین الملل
- ۲۸۳..... زنان مقاومت و آینده آن‌ها در جهان اسلام
- ۲۸۳..... سهم زنان در گفتمان مقاومت سخت
- ۲۸۴..... سهم زنان در مقاومت اسلامی
- ۲۸۵..... عوامل مؤثر بر مقاومت از نگاه رهبری
- ۲۸۷..... انقلاب اسلامی ایران و ظهور گفتمان مقاومت
- ۲۸۸..... عقلانیت شاخص‌ترین تفاوت زنان داعش با زنان مقاومت
- ۲۸۹..... تفاوت مقاومت زنان مسلمان با زنان غیرمسلمان
- ۲۹۱..... سهم زنان در مقاومت استعمار غربی و احیای تمدن اسلامی
- ۲۹۲..... فرصت‌ها و چالش‌های زنان مقاومت
- ۲۹۴..... مقاومت و حوزه کودکان
- ۲۹۴..... حوزه‌های علمیه و جریان مقاومت
- ۲۹۵..... زنان شاخص در حوزه مقاومت
- ۲۹۶..... چالش‌های زنان مقاومت و عدم ارائه الگوی مناسب
- ۲۹۸..... مقاومت و فعالیت تشکلی زنان
- ۲۹۸..... نمونه‌هایی از فعالیت دشمن در جریانات انحرافی

- ۲۹۹.....عدم مقاومت نتیجه بی هویتی.....
- ۳۰۱.....سهم انقلاب اسلامی در شکل‌گیری گفتمان مقاومت در میان بانوان مسلمان.....
- ۳۰۸.....پیشرفت زنان جهان اسلام و آینده تمدنی آنها.....
- ۳۰۸.....دورنمایی از وضعیت زیست زنان در کشور عمان.....
- ۳۰۹.....۱. بهبود وضعیت آموزش.....
- ۳۰۹.....۲. تصویب قوانین.....
- ۳۱۱.....۳. حضور زنان در عرصه قانون‌گذاری.....
- ۳۱۱.....۴. تأکید سلطنت عمان بر نقش زنان در ساخت کشور.....
- ۳۱۲.....ارائه آماری از پیشرفت‌های زن ایرانی در دوره چهل ساله پس از انقلاب.....
- ۳۱۵.....افزایش قدرت تحلیل‌گری زنان پس از انقلاب اسلامی.....
- ۳۱۷.....حوزه‌های مغایرت اندیشه اسلامی با تمدن غرب.....
- ۳۱۷.....۱. تربیت انسان.....
- ۳۱۸.....۲. مفهوم عشق.....
- ۳۱۸.....۳. مفهوم جنس و جنسیت.....
- ۳۲۰.....دورنمایی از وضعیت زیست زنان در کشور الجزایر.....
- ۳۲۱.....تلاش‌های حاکمیت الجزایر در راستای پیشرفت وضعیت زنان.....
- ۳۲۳.....آمارهایی از حضور گسترده زنان در فعالیت‌های کشور الجزایر.....
- ۳۲۵.....عدم تناسب برخی قوانین غربی در حوزه زنان با دستورات اسلام.....
- ۳۲۶.....لزوم الگوگیری از حضرت خدیجه به عنوان زن فعال در عرصه اجتماع.....
- ۳۲۸.....تأکید بر نقش رسانه در عرصه تحولات زنان در کشور کویت.....
- ۳۲۹.....نمونه‌ای از فعالیت مؤسسات رسانه‌ای کویت زمینه حقوق زنان.....
- ۳۳۲.....بایستگی توجه به نقش‌های خانگی زنان در مدل اسلامی پیشرفت زنان.....
- ۳۳۳.....نشست: کمیته امداد و خدمات اجتماعی در عرصه بین‌الملل.....
- ۳۳۴.....تولد کمیته امداد امام خمینی.....
- ۳۳۶.....اهداف کمیته امداد امام خمینی.....
- ۳۳۷.....توانمندسازی به مثابه نقطه کانونی.....

۳۳۷	..... کمیته امداد و منابع مالی
۳۳۹	..... سازمان کمیته امداد
۳۴۰	..... کمیته امداد و خدمات ۴۲ ساله
۳۴۰	..... کمیته امداد و عرصه بین الملل
۳۴۲	..... رفتارهای حمایت گرانه در عرصه بین الملل
۳۴۳	..... نقد دیدگاه حمایت گرانه بر مبنای نگرش اسلامی
۳۴۴	..... محدودیت فعالیت در عرصه بین الملل
۳۴۵	..... ویژگی های کنشگری در عرصه بین الملل
۳۴۶	..... کمیته امداد و وضعیت سخت افزاری در عرصه بین الملل
۳۴۷	..... تشکیل سازمان بین المللی ایلیکا

بخش چهارم: انقلاب اسلامی، واقعیت های جهان امروز و چالش های آینده

۳۵۱	..... تصویر ایران در ذهنیت عربی معاصر
۳۵۱	..... مقدمه
۳۵۳	..... رسانه های جهان عرب و موضوع ایران
۳۵۴	..... رسانه ها و روشن فکران جهان عرب
۳۵۵	..... رسانه های جهان عرب و انواع آن
۳۶۰	..... ریشه های تاریخی شکاف بین ایران و جهان عرب
۳۶۰	..... شکاف های چندگانه بین ایران و جهان عرب
۳۶۲	..... گفتمان وحدت اسلامی و گفتمان تقرب
۳۶۳	..... ریشه تاریخی فاصله ایران و جهان عرب
۳۶۶	..... ذهنیت عربی از ایران و ریشه های آن
۳۶۶	..... رویکرد تدافعی جهان عرب نسبت به ایران
۳۶۷	..... کنش فعال و کنش انفعالی ایران
۳۶۸	..... شاخص های ایران شناسی در جهان عرب

- ۳۷۰ ..... مقایسه سه محور اخوانی، سلفی و مقاومت در جهان عرب
- ۳۷۱ ..... ذهنیت‌سازی با پشتوانه‌های امنیتی
- ۳۷۲ ..... فقدان انسجام مطالعاتی
- ۳۷۳ ..... زمینه‌های ذهنیت مثبت جهان عرب از ایران (دکتر احمد رهدار)
- ۳۸۱ ..... جایگاه ایران در میان روشن‌فکران دنیای عرب
- ۳۸۲ ..... عابد الجابری و سهم او در فرهنگ‌سازی علیه ایران در دنیای عرب
- ۳۸۸ ..... ظرفیت‌ها و ایجابات جهان عرب در باره ایران
- ۳۸۹ ..... نگاه ایجابی یا نگرش سلبی
- ۳۹۰ ..... ضرورت تعامل حوزه و دانشگاه با نهادهای امنیتی
- ۳۹۱ ..... شبهات سیاسی و ضرورت پاسخ به آن
- ۳۹۵ ..... زبان برون‌مرزی و تفاوت‌های آن با زبان درون‌مرزی
- ۳۹۵ ..... ضرورت راهبردنگاری در مناسبات ایران و جهان عرب
- ۳۹۵ ..... خاستگاه ضعف مناسبات ایران با جهان عرب
- ۳۹۶ ..... ریشه‌های کینه عربی نسبت به ایران
- ۳۹۷ ..... سیاست‌های موفق ایران در جهان عرب در موضوع فلسطین
- ۳۹۸ ..... چالش‌های داخل ایران و بازتاب آن در عرصه بین‌الملل
- ۴۰۰ ..... مسئله تشیع در لبنان، عراق، سوریه و یمن
- ۴۰۱ ..... بازتاب مناسبات مذهبی در مناسبات سیاسی
- ۴۰۲ ..... ضرورت تغییر در تاکتیک گفتگومانی
- ۴۰۲ ..... تفاوت کشورهای عربی نزدیک و کشورهای عربی دور
- ۴۰۳ ..... ترویج تشیع بهانه‌ای برای تضعیف ایران در کشورهای عربی
- ۴۰۵ ..... ریشه‌یابی تاریخی تکفیر
- ۴۰۶ ..... شرق عربی و غرب عربی
- ۴۰۷ ..... خاستگاه مهاجرت مالک بن نبی در مشرق عربی
- ۴۰۸ ..... شعار اسلامی یا عمل اسلامی در جهان عرب
- ۴۰۹ ..... تأکید بر ارزش‌های اخلاقی در تقریب مذاهب اسلامی

- دشمن مشترک هجمه بر اسلام مشترک ۴۰۹
- تفاوت بین زبان درون مرزی با زبان برون مرزی ۴۱۰
- لزوم تربیت نخبگان جهان اندیش برای تمدن سازی ۴۱۱
- لزوم تشکیل نهاد تربیت نیروی تمدن ساز ۴۱۲
- ضرورت گسترش دیپلماسی نخبگانی ۴۱۲
- نشست علمی بیانیه گام دوم؛ آینده انقلاب اسلامی در جهان عرب** ۴۱۴
- جهان اسلام قبل از انقلاب اسلامی، جهان اسلام بعد از انقلاب اسلامی ۴۱۴
- تمرکز استعمار بر «جدایی دین از سیاست» ۴۱۶
- مقاومت مثبت و تشکیلات آن در جهان امروز اسلام ۴۱۷
- مقاومت و خدمات عمومی در جامعه عراق ۴۱۸
- مقاومت و پروژه‌های فکری و فرهنگی ۴۲۰
- سهم ایران در صورت بندی مقاومت در یمن ۴۲۳
- فرهنگ امام خمینی در ایران و در جهان عرب ۴۲۳
- مشکل جدایی دین از سیاست/جدایی دین از دین ۴۲۵
- «دین امام خمینی» در تضاد با «دین آمریکایی» ۴۲۶
- مدارا با اسرائیل نتیجه اسلام آمریکایی ۴۲۷
- زمینه های فرهنگی عادی سازی روابط با اسرائیل ۴۲۹
- ویژگی های ایرانیان در برابر زور و تحریم ۴۳۰
- فرهنگ غربی به مثابه ضد فرهنگ در جهان اسلام ۴۳۱
- مؤسسات خیریه لائیک در یمن ۴۳۲
- نقش نخبگان در فرایند مقاومت در یمن ۴۳۳
- یمنی ها و ایران مقاومت ۴۳۵
- آینده تشکیلات مقاومت در دنیای اسلام ۴۳۶
- شعارهای انسانی انقلاب اسلامی ۴۳۸
- جهان مستضعفان و جهان اسلام ۴۳۹
- عراق، عمق استراتژیک ایران ۴۴۰

- ۴۴۳..... جوانان جهان عرب و انقلاب اسلامی
- ۴۴۳..... مظاهر تفکر بین‌المللی در بیانیه گام دوم
- ۴۴۴..... ۱. مقایسه ظرفیت جمهوری اسلامی و ملت ایران با ملت‌های دیگر
- ۴۴۴..... ۲. تقسیم‌بندی قدرت جهانی و کارکرد انقلاب اسلامی
- ۴۴۵..... ۳. شعارهای جهانی
- ۴۴۶..... ۴. ضرورت شناخت صحیح گذشته
- ۴۴۷..... ۵. روایت انقلاب
- ۴۴۸..... تلاش‌های سازمان‌دهی شده جهان عرب در رصد و هجمه به ایران
- ۴۵۰..... نمونه‌ای از هجمه‌های مطبوعات عربی به جمهوری اسلامی ایران
- ۴۵۱..... ظرفیت‌ها و چالش‌های بهره‌گیری از نسل جوان
- ۴۵۳..... جوانان؛ هدف هجمه تهاجم فرهنگی و فکری و تمدنی غرب
- ۴۵۴..... تبدیل چالش حضور داعش به فرصت انسان‌سازی
- ۴۵۶..... ضرورت اقناع و پاسخ‌دهی به قشر خاکستری جریان‌های عربی
- ۴۵۸..... انتقام سخت؛ خروج حضور آمریکا از منطقه
- ۴۵۹..... لزوم بهره‌گیری از قابلیت فضای مجازی
- ۴۶۱..... معرفی پتانسیل نخبگان جوان ایرانی
- ۴۶۲..... جاذبه نمایش پیشرفت‌های ایران برای نسل جوان کشورهای عربی
- ۴۶۴..... تلاش‌ها برای تشکیل شبکه‌ای از فعالان در عرصه گفت‌وگوی بین‌المللی
- ۴۶۶..... ایران و ترکیه، فرصت‌ها و چالش‌های تمدنی مشترک
- ۴۶۶..... شباهت‌های ایران و ترکیه
- ۴۶۸..... فساد دستگاه حکومتی و اسلام‌گراها، عامل ضعف اقتصاد در ترکیه
- ۴۶۸..... حذف گفتمان‌های مثبت در جنبش‌های چپ و تکیه بر گفتمان تطبیق شریعت
- ۴۶۹..... فقدان پروژه و راهکاری مناسب در زمینه عدالت در نظام جهانی و نظام ملی‌گرایی
- ۴۷۰..... مقاومت در برابر تمدن نئولیبرال جهانی
- ۴۷۰..... آینده سکولاریزاسیون و سبک زندگی نئولیبرالیزم
- ۴۷۱..... فقدان سوژه اسلامی در مقابل سوژه نئولیبرال

- ۴۷۲ ..... بازتولید نظام نئولیبرال در سطح جهان
- ۴۷۲ ..... تحمیل نظام سلطه بر دنیای اسلام و ناتوانی در خلق سوژه جدید
- ۴۷۴ ..... روبنایی بودن اقدامات اندیشمندان، در صورت عدم خلق سوژه اسلامی
- ۴۷۴ ..... انسان تمدن دیجیتال، سوژه تمدن نئولیبرال
- ۴۷۶ ..... پیشرفت در دنیای دیجیتال و تکساحتی شدن انسان و منافات آن با اصول مبنایی اسلام
- ۴۷۶ ..... عدم شناخت درست از بحران و نقش دین در مسئله مقاومت
- ۴۷۸ ..... تمامیت خواهی، عامل عدم تعامل اندیشمندان
- ۴۷۸ ..... ضعف قشر متدین در تعامل با هم‌سنگ‌ها و هم‌قطاران خود
- ۴۷۹ ..... مسئله امید در ایران و ترکیه
- ۴۸۰ ..... حوزه اجتماعی، حوزه تعیین‌کننده در ساختار تمدن جدید
- ۴۸۰ ..... دین و کارکرد اجتماعی
- ۴۸۱ ..... بازتاب آثار قبل از انقلاب در ترکیه
- ۴۸۱ ..... وجود مکاتب مشترک فرهنگی در ایران و ترکیه
- ۴۸۲ ..... دین‌شناسی ملاصدرا و ظرفیتی برای تغییر فرهنگ
- مصاحبه در مورد همایش بین‌المللی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و جهان اسلام، گام دوم انقلاب و جهان اسلام، امت اسلامی ۴۸۴
- مصاحبه در مورد همایش بین‌المللی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و جهان اسلام، گام اول انقلاب و آورده‌های تمدنی آن ۴۹۳
- گفتمان انقلاب اسلامی در ترکیه ۵۰۲
- مقدمه ۵۰۲
- منابع انسانی، اولویت نخست در سیاست‌های فرهنگی برون‌مرزی ۵۰۳
- جریان‌های نزدیک به گفتمان انقلاب در ترکیه ۵۰۴
- ظرفیت‌های تصوف اجتماعی در ترکیه معاصر ۵۰۶
- امکان ائتلاف علمی - دانشگاهی در کشورهای اسلامی (ایران و ترکیه) ۵۰۸
- زمینه‌های مشترک در میان دین‌پژوهان و مدرسه‌های علوم دینی ۵۰۹
- فقدان روحیه شهادت در ترکیه دیروز، و زمینه‌های آن در ترکیه امروز ۵۱۱

- ۵۱۲..... مقایسه ترکیه با ایران بعد از انقلاب
- ۵۱۴..... ظرفیت‌ها و چالش‌های «توریسم بین ایران و ترکیه» برای آینده گفتمان انقلاب و مقاومت
- ۵۱۵..... فقدان رهبری در ترکیه
- ۵۱۶..... ظرفیت‌های محرم و عاشورا در آینده مشترک ایران و ترکیه
- ۵۱۷..... مشکل تبلیغ در میان روحانیان ترکیه
- ۵۱۸..... شیعیان، علوی‌ها، و نورسی‌ها
- ۵۲۰..... مدارس دینی و ضرورت «هدف امت اسلامی»
- ۵۲۱..... اعتبار ولایت فقیه (نظریه) در ترکیه
- ۵۲۲..... ضرورت تشکیل نهاد علمای اسلام در ترکیه
- ۵۲۵..... آورده‌های انقلاب اسلامی در شبه قاره هند
- ۵۲۵..... روابط دیرینه ایران و هند
- ۵۲۶..... فرصت‌ها و ظرفیت‌های بلااستفاده ایران در هند
- ۵۲۷..... استقبال هندی‌ها از فرهنگ ایرانی
- ۵۲۷..... تفاوت تهاجم و تعامل فرهنگی
- ۵۲۸..... هدایت‌گری انقلاب اسلامی
- ۵۲۹..... برکات انقلاب اسلامی در هند
- ۵۳۰..... استکبارستیزی در هند
- ۵۳۱..... ماهیت غیرسیاسی محرم در هند
- ۵۳۲..... پیاده‌روی اربعین در هند
- ۵۳۳..... هندوهای افراطی
- ۵۳۴..... کمبود نیروی انسانی در حوزه علمیه هند
- ۵۳۶..... هجرت علما به هندوستان
- ۵۳۶..... تفاوت تکثر ادیان در غرب و شرق
- ۵۳۸..... نفوذ فرهنگی در هند
- ۵۳۸..... استقبال از هنر ایرانی در هند
- ۵۳۹..... استقبال دانشگاه از اساتید ایران

- الگوی جهان شمول وحدت اسلامی با محوریت ضد استکباری ۵۴۰
- اسلام و هویت آفرینی در پاکستان ۵۴۰
- پاکستان واحد و انقلاب اسلامی ایران ۵۴۱
- صوفیه و وحدت بخشی در پاکستان ۵۴۳
- پاکستان و یکپارچگی ضد استکباری ۵۴۳
- پیامدهای نام گذاری هفته وحدت در پاکستان ۵۴۴
- بیانیه گام دوم و شکست هژمونی استکبار در فرهنگ پاکستان ۵۴۶
- تمرکز بر صوفیه به مثابه راهبرد حفظ وحدت بر علیه استکبار ۵۴۸
- تعامل مجامع علمی و اکادمیک جمهوری اسلامی ایران و پاکستان ۵۴۹
- شرق آسیا و ظرفیت های گفتمان آن برای آینده انقلاب ایران ۵۵۱
- آورده های فرهنگی امام خمینی رحمته الله علیه ۵۵۱
- خلاً بزرگ مسیحیت ۵۵۳
- نفوذ معنوی امام در جهان ۵۵۵
- ضعف تبلیغاتی در جمهوری اسلامی ۵۵۸
- استقبال جوانان از معنویت ایران ۵۵۹
- نفوذ انقلاب در جوامع ثروتمند ۵۶۱
- موانع شناخت انقلاب اسلامی ۵۶۳
- نکته قوت جوانان اروپایی ۵۶۴
- تجربه تلخ جامعه المصطفی ۵۶۶
- نفوذ مورمون ها در فیلیپین ۵۶۷
- بی برنامه گی در تربیت دانشجویان خارجی ۵۶۸
- اهمیت مدیریت جهادی ۵۶۸
- ضعف جمهوری اسلامی در تبلیغات ۵۶۹
- اهمیت ارتباط بانخبگان ۵۷۲
- ظرفیت های ناشناخته ۵۷۲
- راهکارهایی برای صدور پیام انقلاب ۵۷۴

- آسیب‌های تنوع سازمان‌های فرهنگی ۵۷۴
- نقش هنر خوشنویسی ایرانی - اسلامی در گفت‌وگوی بین ادیان و تعامل فرهنگی
در شرق آسیا ۵۷۶
- مقدمه ۵۷۶
- الف) جایگاه هنر مقدس از منظر ادیان مختلف ۵۸۰
- ب) هنر اسلامی در میان ملت‌های مختلف ۵۸۲
- ج) پیوند هنر اسلامی با ادیان مختلف در شرق آسیا ۵۸۲
- د) بازتاب فعالیت‌های فرهنگی و هنری نگارنده در میان دانشجویان و دولتمردان
فیلیپینی و رهبران دینی جهان ۵۸۵
- جمع‌بندی ۵۸۷
- منابع ۵۸۸
- ظرفیت‌های آمریکای لاتین برای آینده گفتمان انقلاب ۵۸۹
- موقعیت استراتژیک منطقه آمریکای لاتین ۵۸۹
- لزوم برنامه‌ریزی حوزه برای حضور در آمریکای جنوبی ۵۹۱
- تحلیل شرایط مسلمانان منطقه در سال‌های ابتدایی پیروزی انقلاب ۵۹۲
- پیروزی انقلاب اسلامی و تأثیرات آن در آمریکای لاتین ۵۹۴
- الف) احیای دین ۵۹۴
- ب) استقبال مسیحیت از راه حل‌های اسلام ۵۹۵
- ج) بازگشت مسلمانان به هویت اسلامی ۵۹۶
- د) بیداری مستضعفان ۵۹۶
- ه) گرایش روزافزون دانشمندان به دین مبین اسلام ۵۹۷
- و) فرو ریختن هیمنه آمریکا ۵۹۷
- ز) ایران ابرقدرت اسلامی و باعزت و عظمت در چشم مردم آمریکای لاتین ۵۹۷
- رسالت جمهوری اسلامی ایران؛ احیای دین در عرصه جهانی ۵۹۸
- عملکرد حوزه در راستای جریان‌سازی فرهنگی در منطقه ۵۹۹
- ضرورت استفاده از فرصت بیداری جامعه اسلامی و مسلمان‌ها ۶۰۳

- ۶۰۶ ..... ظرفیت فضای آکادمیک منطقه
- ۶۰۷ ..... امکان‌سنجی استفاده از ظرفیت فرهنگ «استضعاف» در منطقه آمریکای لاتین
- ۶۱۱ ..... مجال استفاده از مستضعفین برای توسعه پُربند و اعتبار انقلاب اسلامی
- ۶۱۳ ..... جذابیت انقلاب اسلامی برای مردم آمریکای لاتین
- ۶۱۵ ..... وجود عناصر تمدنی مشترک بین ایران و کشورهای آمریکای لاتین
- ۶۱۷ ..... بایستگی استفاده از پتانسیل عاشورا و اربعین
- ۶۱۸ ..... ظرفیت‌های اربعین در آمریکای لاتین
- ۶۱۹ ..... الهیات‌رهای بخش و ظرفیت‌های فکری آن برای گفتمان انقلاب
- ۶۲۱ ..... مقایسه نهاد‌های بین‌المللی در ایران با حرکت‌های جهادی - جهانی
- ۶۲۳ ..... پیشنهادهایی برای امتداد فعالیت‌های فرهنگی در آمریکای لاتین
- ۶۲۵ ..... چالش‌های گفتمان انقلاب اسلامی در آمریکای لاتین
- ۶۲۵ ..... لزوم شناخت تاریخ و فرهنگ کشورهای منطقه آمریکای لاتین
- ۶۲۶ ..... توجه به تحولات منطقه آمریکای لاتین
- ۶۲۷ ..... بایستگی استفاده از حضور بومیان آمریکای لاتین در شهر قم
- ۶۲۸ ..... اهمیت داشتن نگاه بین‌المللی در بین مسئولین
- ۶۲۹ ..... آمریکا و چالش قدرت در آمریکای لاتین
- ۶۳۱ ..... قرابت تفکر انقلاب اسلامی با جنبش‌های مستقل در آمریکای لاتین
- ۶۳۲ ..... شناسایی ظرفیت‌های انقلاب اسلامی در منطقه آمریکای لاتین
- ۶۳۳ ..... تجربه حضور چین و روسیه و عربستان در کشورهای آمریکای لاتین
- ۶۳۴ ..... تحلیل وضعیت ایران‌هراسی در منطقه
- ۶۳۵ ..... قابلیت‌های امداد اجتماعی - بین‌المللی در بسط تفکر انقلاب اسلامی
- ۶۳۷ ..... بررسی چالش‌ها و فرصت بورسیه دانشجویان خارجی در ایران
- ۶۳۹ ..... اشاره به تلاش‌های برخی از فضولای حوزه در گسترش اسلام در منطقه
- ۶۴۱ ..... تلاش‌های آکادمیک و تخصصی در بحث شناخت منطقه
- ۶۴۲ ..... ظرفیت مهاجران لبنانی به آرژانتین در بسط تفکر انقلابی
- ۶۴۳ ..... پتانسیل زنان کشورهای منطقه آمریکای لاتین

- گام دوم انقلاب اسلامی در آمریکای شمالی ۶۴۴
- نقش جمعیت سیاهپوستان در آینده نظام آمریکا ۶۴۴
- عدم اعتماد مردم آمریکا نسبت به ساختارهای سیاسی موجود در این کشور ۶۴۶
- گسترش اسلام در آمریکا ۶۴۸
- جایگاه مساجد در آمریکا ۶۵۰
- نگاهی به وضعیت زندگی مسلمانان در کشورهای خارجی ۶۵۱
- نقش تشکل‌های سیاسی سیاهپوستان در گسترش اسلام در آمریکا ۶۵۲
- نگاهی به مسئله نژادپرستی در آمریکا ۶۵۳
- ظرفیت‌های ویژه جمهوری اسلامی ایران در عرصه بین‌الملل و لزوم توجه به آن‌ها ۶۵۵
- جایگاه ویژه هنر ایرانی در عرصه بین‌الملل ۶۵۸
- راهکارهای معرفی اسلام واقعی در عرصه بین‌الملل ۶۵۹
- نقش و تأثیر مطالعات فلسفی در رشته غرب‌شناسی ۶۶۰
- تعامل راهبردی ایران و چین در چهل ساله دوم انقلاب اسلامی؛ تهدیدها، ظرفیت‌ها و اقدامات ۶۶۱
- مقدمه ۶۶۱
- تاریخچه روابط ایران و چین ۶۶۴
۱. تاریخچه روابط ایران و چین (دکتر هوا لیمینگ) ۶۶۴
۲. حاکمیت نگاه ابزاری در تعامل دو طرفه (سیدمحمدحسین ملائک) ۶۶۶
- تهدیدها و چالش‌های موجود ۶۶۷
۱. ضعف دیپلماسی عمومی طرفین (دکتر ابوالفضل علمائی) ۶۶۷
۲. تلقی نادرست ایرانی‌ها از چین (دکتر جین لیانگ شیانگ) ۶۶۸
۳. فقدان رشته چین‌شناسی (دکتر مهدی یوسفی) ۶۶۸
۴. عدم شناخت دین و فرهنگ ایران (دکتر مهدی یوسفی) ۶۶۹
۵. فقدان شناخت کافی دولت‌ها از یکدیگر (دکتر محسن شریعتی‌نیا) ۶۶۹
۶. عدم آگاهی از ظرفیت‌های طرفینی (دکتر حامد وفائی) ۶۶۹
۷. نقش مؤثر منابع غربی در جهت‌دهی افکار عمومی طرفین (دکتر حامد وفائی) ۶۷۰

۸. ترس ایران از قدرت‌های بزرگ از جهت ازدست‌دادن استقلال (دکتر فن خونگ دا)..... ۶۷۰
۹. تصور سلطه چین بر ایران (دکتر جین لیانگ شیانگ)..... ۶۷۱
۱۰. چالش عدم ثبات در روابط طرفینی از سوی ایران (دکتر فن خونگ دا)..... ۶۷۲
۱۱. بی‌ثباتی در ایران (دکتر مهدی یوسفی)..... ۶۷۲
۱۲. سیاسی‌شدن مسائل (دکتر جین لیانگ شیانگ)..... ۶۷۳
۱۳. سطح پایین توریسم (دکتر مهدی یوسفی)..... ۶۷۳
۱۴. عدم آمادگی ساختارهای درونی ایران (سیدمحمدحسین ملائک)..... ۶۷۳
۱۵. مخالفان قرارداد با چین (سیدمحمدحسین ملائک)..... ۶۷۴
۱۶. رابطه چین و ایران هرگز دوجانبه نبوده، بلکه سه‌جانبه است..... ۶۷۵
- ظرفیت‌ها و قابلیت‌های قابل بهره‌برداری..... ۶۷۵
۱. نیاز متقابل ایران و چین به ارتباط‌گیری (غلامعلی خوشرو)..... ۶۷۶
۲. قرن ۲۱، قرن آسیا (دکتر ابوالفضل علمائی)..... ۶۷۷
۳. اهمیت راهبردی ایران برای چین (دکتر ووبینگ بینگ)..... ۶۷۷
۴. نیاز چین به ایران (سیدمحمدحسین ملائک)..... ۶۷۸
۵. مقایسه سرعت رشد چین با آمریکا (غلامعلی خوشرو)..... ۶۷۹
- حوزه‌های مختلف همکاری..... ۶۸۰
۱. عرصه‌های مشترک همکاری (دکتر ووبینگ بینگ)..... ۶۸۰
۲. جاده کمربند، محور همکاری (دکتر جین لیانگ شیانگ)..... ۶۸۱
۳. دیگر حوزه‌های همکاری (دکتر چین تیان)..... ۶۸۲
۴. محوره‌های همکاری (دکتر علیرضا مظلوم رهی)..... ۶۸۳
- اقدامات لازم..... ۶۸۳
۱. برنامه‌ریزی بلندمدت (سیدمحمدحسین ملائک)..... ۶۸۳
۲. ایجاد اعتماد استراتژیک طرفینی (دکتر ووبینگ بینگ)..... ۶۸۴
۳. ایجاد سازوکار دوجانبه و تمرکز بر برنامه‌های عینی و ملموس..... ۶۸۴
۴. پذیرش شرکت‌های متوسط و کوچک چینی توسط ایران..... ۶۸۵
۵. برنامه جامع و بلندمدت (دکتر ابوالفضل علمائی)..... ۶۸۵

۶. نیاز به برنامه عملیاتی (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۶
۷. تقویت اعتماد راهبردی (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۶
۸. انتقال از رابطه بازاری به رابطه راهبردی (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۶
۹. مدیریت تفاوت‌ها (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۷
۱۰. مدیریت شگفتی‌های راهبردی (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۷
۱۱. نیاز به هدف‌گذاری مدیریت استراتژیک (دکتر حامد وفائی) ۶۸۷
۱۲. فعال‌سازی دیپلماسی عمومی (دکتر حامد وفائی) ۶۸۸
۱۳. چشم‌انداز روابط آینده (دکتر محسن شریعتی نیا) ۶۸۸
- گام دوم انقلاب و ضرورت‌ها در ارائه «نظریه اسلامی روابط بین‌الملل» ۶۹۰
- مقدمه ۶۹۰
- نکته اول: گستره علوم در حوزه روابط بین‌الملل ۶۹۱
- نکته دوم: لزوم توسعه تحقیقات بنیادین در حوزه نظریه‌پردازی اسلامی ۶۹۲
- نگاهی به تئوری‌های موجود در حوزه روابط بین‌الملل ۶۹۴
- تأثیر فقه روابط بین‌الملل در نظریه‌پردازی اسلامی ۶۹۵
- جایگاه نظریه‌پردازی اسلامی در عرصه بین‌الملل ۶۹۷
- نقش انقلاب اسلامی در نظریه‌پردازی اسلامی ۶۹۸
- ارکان نظریه علمی ۶۹۹
- مبانی نظریه‌پردازی اسلامی ۷۰۱
- ضرورت طراحی و تدوین نظریه‌های روابط بین‌الملل در موضوعات امروز جهان اسلام ۷۰۱
- اقتضائات جهانی ارائه نظریه اسلامی در علم روابط بین‌الملل ۷۰۲
- تلاش‌های نظری در تجربه جمهوری اسلامی و ضرورت عرضه آن در سطح جهانی ۷۰۳

مقدمه

دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم در بهمن ۱۳۹۸ و در نخستین سالگرد صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به قلم رهبر فرزانه انقلاب، توفیق آن را داشت که به مدد ظرفیت علمی اعضای هیئت علمی دانشگاه و پژوهشگاه خود و نیز استمداد از صاحب نظران حوزوی و دانشگاهی همایش «بیانیه گام دوم و تمدن نوین اسلامی» را برگزار کند و محصول علمی این همایش را در شش مجلد در معرض استفاده علاقه مندان قرار دهد. گرچه این همایش در چهار محور و جوه مختلفی از بیانیه را پوشش می دهد و با تحلیل بیانیه با رویکرد تمدنی و بررسی چستی و چرایی و چگونگی تحقق بیانیه در کنار تحلیل تجربه و دستاوردهای گام نخست چهل ساله انقلاب را به بررسی می نشست، اما نگاهی به ساحت بین المللی و پژواک تأثیرات گام نخست انقلاب در جهان اسلام و حوزه بین المللی نداشت. در سالگرد دوم صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بر آن شدیم در همایش دوم، بر عرصه بین المللی متمرکز شویم و با مشارکت صاحب نظران غیرایرانی و عالمان و متفکران داخلی تجربه انقلاب اسلامی و تأثیرات آن بر منطقه و جهان اسلام را از نظر بگذرانیم و افق پیش رو در گام دوم انقلاب را در عرصه بین المللی مورد تحلیل قرار دهیم. بنابراین، دلالت های بیانیه گام دوم در ساحت فراداخلی محل توجه است، بی آن که آنچه در مصاحبه ها و مقالات و نشست ها محل بحث بوده است، به خصوص درون مایه بیانیه گام دوم منحصر و محدود شده باشد. شایان ذکر است افراد و مشارکت کنندگان در این همایش به ویژه شخصیت های غیرایرانی، نگرش و دیدگاه فردی خود را مطرح کرده اند که چه بسا در برخی جهات با نگرش و تفسیر رسمی از عملکرد و نقش آفرینی

جمهوری اسلامی در عرصه بین‌الملل تفاوت داشته باشد. اما آشنایی با این دیدگاه‌ها از آن جهت که نگاه بیرونی به دستاوردهای نظام و انقلاب را به تصویر می‌کشد، ارزشمند است. افزون بر این که نوعی تجربه‌نگاری را به همراه دارد که می‌توان از دل این مباحث و طرح‌نگره‌های متکثر، به گونه‌ای وضعیت‌شناسی و آسیب‌شناسی و ارائه راه‌کارها دست یافت و افق پیش رو در حرکت منطقه‌ای نظام اسلامی را از این زاویه شناسایی کرد. این مجموعه سه جلدی در بردارنده تنوع آرا و نگاه‌ها در خصوص عملکرد نیروهای فرهنگی و انقلابی در سرزمین‌های مختلف نیز هست و از منظر افراد و صاحب‌نظران بومی آن مناطق به تأثیرات این فعالیت‌ها پرداخته می‌شود که برای مسئولان و تصمیم‌گیران نهادی فرهنگی و انقلابی سلیم در حوزه بین‌المللی مغتنم خواهد بود.

«همایش بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام» مرهون تلاش‌های شورای علمی همایش حجج اسلام آقایان مریجی، لکزایی، الویری، هاشمیان، بابایی و ثنایی است که از همه آن‌ها قدردانی می‌کنم و در این میان سهم سه فرد اخیر خاص و مضاعف است؛ زیرا جناب دکتر حبیب‌الله بابایی دبیری علمی نظارت بر محتوای مقالات و برگزاری نشست‌ها و مصاحبه‌های صورت گرفته در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی را برعهده داشت و جناب دکتر هاشمیان همین امر را در دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام عهده‌دار بود و جناب حجت‌الاسلام ثنایی نیز کلیه امور اجرایی این همایش را تمشیت کرد که از خدای سبحان برای همه آن‌ها و همکارانشان توفیق و سلامتی مسئلت دارم.

از همکاران و مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه باقرالعلوم و پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و نیز جناب انصاری مدیر انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی و همکاران بوستان کتاب که به سرعت موجبات نشر مجلدات همایش را فراهم آوردند، تشکر می‌کنم.

الحمد لله رب العالمین

احمد واعظی

رئیس همایش بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام

قدردانی

شکل‌گیری این مجموعه برآمده از یک کار جمعی، شبکه‌ای و هماهنگ و همدل بود. اصل کار با پیشنهاد ریاست محترم دفتر تبلیغات اسلامی حجت‌الاسلام والمسلمین احمد واعظی شکل گرفت. طراحی کار با مشارکت اعضای محترم کارگروه همایش بیانیه گام دوم، و سپس با همفکری دکتر محسن الویری، بالاخره در ویراست ششم به سرانجام رسید. به رغم تجربه نسبتاً موفقی که در همایش سال گذشته در موضوع بیانیه انجام گرفت، بین‌المللی دیدن موضوع و نگاه جهانی به آن کار آسان و آشکاری نبود. پرسش‌ها و محورها و همین‌طور چشم‌انداز کار با گفت‌وگوهای مکرر و مستمر در کارگروه همایش و کمیته علمی مربوط به کمیسیون «بیانیه گام دوم و جهان اسلام» به پایان رسید و معنای نگاه بین‌المللی به بیانیه گام دوم (که پیشتر در نگاه نخست یک بیانیه ملی به نظر می‌رسید) روشن شد و کار نشست‌ها، گفت‌وگوها و هم‌اندیشی‌ها و سفارش مقالات آغاز شد.

تمامی اساتید و محققانی که دعوت ما را برای حضور در گفت‌وگو یا ارائه سخنرانی یا مشارکت در هم‌اندیشی پذیرفتند، نقش اساسی و حیاتی داشتند. در این بین دکتر طلال عتریزی از دانشگاه معارف بیروت مقاله‌ای را با عنوان «ایران و چالش‌های علوم اجتماعی در جهان اسلام» برای ما ارسال کردند، پروفسور ادیس هانی از متفکران مراکشی هم سخنرانی‌شان را در باره «انقلاب اسلامی و مسئله تمدن» فرستادند و سپس متن پیاده‌شده را خودشان اصلاح و تکمیل نمودند. پروفسور الکساندر دوگین از اندیشمندان روسیه نیز در مورد «ایران و تحقق آینده» با ما به گفت‌وگو نشستند و نکات ارزنده‌ای را بیان کردند. دکتر محمود حیدر از اساتید فلسفه در بیروت با

استقبال از پیشنهاد ما مبنی بر نوشتن مقاله‌ای در باب «پیامدهای انقلاب اسلامی در شناخت غرب (غرب‌شناسی) در جهان اسلام» مقاله مبسوطی در این باب برای ما نوشتند. پروفیسور نورالدین بولحیه از متفکران الجزائر صوت سخنرانی خود را در مورد «استراتژی آینده جمهوری اسلامی» ارسال نمودند. پروفیسور تیم اندرسون استاد اقتصاد سیاسی و مطالعات توسعه دانشگاه سیدنی استرالیا و رئیس مرکز مطالعات ضد هژمونی Center for CounterHegemonic Studies و نویسنده کتاب *Axis of Resistasnce* که سال گذشته مهمان ما در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی بود، دعوت ما را برای گفت‌وگوی مجدد قبول کردند و در مورد بحث مقاومت در جهان اسلام و دنیای امروز نکات مهمی را مطرح کردند. آیت‌الله محسن اراکی نیز در موضوع «آورده‌های امام خمینی علیه السلام در موضوع وحدت» به گفت‌وگو با ما نشستند و نکات در خوری را درباره اعجاز امام در موضوع وحدت امت اسلام مطرح کردند. احمدت جونز از محققان مسلمان در ایرلند نیز در پاسخ به سؤال ما در مورد «مقایسه اسلام شیعی و اسلام سلفی در کشورهای اروپایی» صوت سخنرانی‌شان را فرستادند و سپس ترجمه سخنان خود را نیز مجدد ویرایش کردند. علاوه بر این که دکتر سید محمد ساداتی نژاد، رایزن حقوق بشر نمایندگی جمهوری اسلامی در ژنو «نظریات بین‌الملل بعد از انقلاب اسلامی»، دکتر محمد هادی همایون و دکتر بهروزی لک «در موضوع الهیات امید در بیانیه گام دوم انقلاب»، محمد علی میرزایی در گفت‌وگویی در مورد ایران و جهان عرب و ضرورت‌ها در تقویت زبان برون‌مرزی، و حجت‌الاسلام حمیدرضا غریب‌رضا در گفت‌وگو در موضوع «جوانان در جهان عرب» و همین‌طور در هماهنگی با برخی از فعالان دنیای عرب ما را همراهی کردند.

یکی از محورهای ما در نگاه به آینده انقلاب در جهان اسلام، ترکیه بود. در این باره از اندیشمندان ترک، حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای حسن قناعتلی، رئیس انجمن اهل بیت ترکیه، دکتر حسن حسین گونش، دانشیار گروه تاریخ دانشگاه بارتین ترکیه و دکتر محمد هادی مدنی از فارغ‌التحصیلان ترکیه‌ای دانشگاه تهران و همین‌طور دکتر فرمان کیزماز، دکتر یشل کایا، و دکتر حسین ترک اوغلو همه از فارغ‌التحصیل‌های جامعه‌المصطفی با ما به گفت‌وگو نشستند. از ایران، دکتر

سید وحید کاشانی، نماینده جامعه‌المصطفی در ترکیه نیز با ارائه مقاله‌ای با عنوان «فرا تحلیلی بر مطالعات انقلاب اسلامی در جامعه نخبگانی ترکیه» نقش بسزایی در انتقال ذهنیت نخبگان ترکیه در مورد چالش‌های انقلاب اسلامی ایفا کردند.

در مورد ظرفیت‌ها و چالش‌های گفتمان انقلاب و مقاومت در آمریکای لاتین، حجت‌الاسلام‌والمسلمین محسن ربانی علاوه بر پاسخ کتبی به پرسش‌های ما، فرصتی را هم برای توضیح شفاهی در مورد ظرفیت‌ها و چالش‌های آینده مادر آمریکای لاتین اختصاص دادند. افزون بر ایشان، دکتر سهیل اسعد از دانش‌آموختگان آرژانتینی المصطفی نیز در مورد چالش‌های آینده مادر آمریکای لاتین با ما به گفت‌وگو نشستند.

در موضوع آمریکای شمالی و ظرفیت‌ها و چالش‌های آینده ما، با دکتر فؤاد ایزدی به گفت‌وگو نشستیم و نکات مغتنمی را از ایشان برگرفتیم. علاوه بر این، دکتر ایزدی حاصل نشست «برنامه ۲۵ ساله همکاری‌های تهران و پکن و چشم‌انداز مناسبات ایران و چین در دو دهه آینده» در مجمع بین‌المللی اساتید مسلمان دانشگاه‌ها را در اختیار ما گذاشتند و اجازه دادند که مباحث مربوط به آینده ایران در چین را گزینش کرده و آن را بازتدوین کرده و در اختیار مخاطبان این همایش قرار دهیم. دکتر سید هادی ساجدی از این نشست، «تعامل راهبردی ایرن و چین در چهل ساله دوم انقلاب اسلامی؛ تهدیدها، ظرفیت‌ها و اقدامات» را تنظیم و آماده کردند.

علاوه بر شخصیت‌ها و اندیشمندان یادشده، مراکز و مؤسسات مختلفی با ما همراهی و همکاری کردند. پژوهشکده زن و خانواده با قبول دعوت ما برای برگزاری هم‌اندیشی بین‌المللی بانوان مقاومت و پیشرفت در جهان اسلام، نشستی را با دعوت از برخی بانوان فعال و فرهیخته در جهان اسلام برگزار کرد که حاصل این هم‌اندیشی در این کتاب تدوین و نگارش یافته است. در این باره، یکی از موضوعات مهم در محورهای مربوط به آینده انقلاب و گام دوم مقاومت، موضوع «بانوان مقاومت» بود.

در این راستا سرکار خانم دکتر امیری، اساتید و بانوان فرهیخته از جامعه‌المصطفی را هماهنگ کردند و ما توانستیم با برخی از آن‌ها گفت‌وگوی مکتوبی داشته باشیم. موضوع بانوان مقاومت یکی از موضوعات مهم و فرصت‌های بسیار حیاتی در آینده انقلاب، مقاومت و بلکه تمدن نوین اسلامی است.

دکتر رهدار علاوه بر مباشرت و مشارکت در ارائه ۵ مقاله با رویکرد فقه سیاسی و ظرفیت‌های آن در افق تمدنی گام دوم، نشست مهمی را در مؤسسه فتوح با عنوان «تصویر ایران در جهان عرب» برگزار کردند که در رصد فرصت‌ها و چالش‌ها نکات مهمی از آن به دست آمد. دکتر علی العبودی نیز نشستی را در موضوع «مقاومت در جهان عرب» در دفتر روابط سیاسی کتائب حزب الله عراق برگزار کردند.

علاوه بر مراکز فوق، رایزن فرهنگی ایران در لبنان زمینه‌های گفت‌وگو با استاد محسن صالح از لبنان را هموار کردند و رایزن فرهنگی ایران در یونان نیز در دعوت از برخی از شخصیت‌های مسلمان در آن کشور برای ارائه سخنرانی در مورد آینده ایران و انقلاب ما را کمک کردند.

افزون بر دکتر ابراهیمی ترکمان که دعوت ما را به گفت‌وگو در سازمان فرهنگ و ارتباطات پذیرفتند، گفت‌وگویی مفصل با دکتر جعفری ملک کارشناس فرهنگی سابق رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در ایتالیا و رایزن پیشین فرهنگی ایران در فیلیپین داشتیم. دکتر جعفری علاوه بر تجربه‌های جهادی و میدانی خود در اروپا و شرق آسیا، زمینه‌های ارتباط ما را با دکتر آشوری، رایزن فرهنگی ایران در هند فراهم ساختند و در پی آن ما توانستیم گفت‌وگوی نسبتاً مفصلی را در موضوعات مربوط به شبه‌قاره و ارتباط فرهنگی آن با ایران بعد از انقلاب داشته باشیم. در موضوع شرق آسیا سرکار خانم دکتر تندیس تقوی از فعالان فرهنگی در فیلیپین و سرپرست انجمن خوشنویسان شعبه مانیل، نوشته مفصلی درباره «خوشنویسی ایرانی - اسلامی و ظرفیت‌های تمدنی آن در شرق آسیا» آماده کردند که برای این مجموعه بسیار مغتنم بود.

افزون بر استادان و محققان پیش‌گفته که در همایش امسال مشارکت کردند، دکتر سعیدرضا عاملی (دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دکتر سید عباس صالحی (وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی) سخنرانان افتتاحیه و اختتامیه همایش ملی بیانیه گام دوم بودند و محتوای شایان توجهی را با رویکرد جهانی و تمدنی ارائه کردند. هر دو سخنرانی در این مجموعه تنظیم و تدوین شده است. دفتر تبلیغات اسلامی، حوزه ریاست تمام‌قد از این کار پشتیبانی کرد. علاوه

بر ریاست محترم دفتر که همواره دلسوزانه نسبت به موضوعات انقلاب و گفتمان ولایت اهتمام می‌ورزد، حجت‌الاسلام ثنایی نیز در گام به گام این کار دشوار ما را مساعدت کردند. دو بال معرفتی دفتر تبلیغات اسلامی یعنی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام، پشتیبان علمی و اجرایی این اثر بوده‌اند. در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، افزون بر ریاست محترم آن دکتر نجف لکزایی - که همواره حامی پژوهش‌ها و مطالعات تمدنی در پژوهشگاه بودند - و همین‌طور پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی که مسئولیت اصلی را بر عهده داشت، مرکز همکاری‌های علمی و بین‌المللی پژوهشگاه و دکتر اسفندیار و خاصه آقای قاسم جعفرزاده با تیم کاری‌شان؛ برای پیاده‌سازی نشست‌ها و گفت‌وگوها و تدوین اولیه آن‌ها، با اقدامات بهنگام و سریع خود، تمامی گفت‌وگوها و نشست‌ها را در یک مرحله پیاده و در مرحله دیگر تدوین کردند و این را هم‌زمان با دیگر فعالیت‌های جاری در این کمیسیون پیش بردند. در دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام نیز افزون بر رئیس محترم آن، دکتر شمس‌الله مریجی و گروه مدیریت راهبردی فرهنگ در جایگاه متولی اصلی، همکاران معاونت پژوهش و دانشکده‌ها و گروه‌های علمی، در تمامی مراحل مشارکت علمی و اجرایی را بی‌دریغ در اختیار ما گذاشتند.

پیاده‌سازی آثار عربی و انگلیسی یکی از دشواری‌های کار ما بود. فعال کردن شبکه ارتباطی هر یک از اعضای کمیته علمی این کمیسیون سبب شد که هیچ‌گونه تأخیری در پیاده‌سازی متن‌ها و در ترجمه خوب آن‌ها به وجود نیاید و کار به‌هنگام انجام شود. در این باره ظرفیت‌ها و شبکه‌های ارتباطی هر یک از اعضای کمیسیون در روان بودن کار بسیار راهگشا بود. علاوه بر این، مترجمان ما به خوبی و چابکی توانستند متن‌ها را سریع و به‌موقع ترجمه و آماده و ارائه بکنند. کار گفت‌وگو، نشست، مقاله، هم‌اندیشی و ترجمه، تدوین و تألیف، همگی هم‌زمان انجام شد و بحمدالله به اتمام رسید.

همه این فعالیت‌ها با مدیریت جمعی و هماهنگی در کمیته علمی کمیسیون «بیانیه گام دوم، جهان اسلام/امت اسلام» صورت گرفت. در این کمیته دکتر

رسول نوروزی (مدیر جوان و فاضل گروه مطالعات تمدنی) از همان آغاز همراه و هم‌فکر ما بودند و با حوصله و جدیت در تمامی مراحل کار ما را کمک کردند. دکتر مختار شیخ حسینی (مدیر فاضل گروه اندیشه سیاسی در پژوهشکده علوم سیاسی)، دکتر مهدی فدائی (مدیر اداره پژوهش دانشگاه باقرالعلوم ع، سید هادی ساجدی (مدیر مرکز بین‌الملل دانشگاه باقرالعلوم ع) و حجج الاسلام محسن مهریزی و محمد پورنوروز هم به این کمیته ملحق شدند و در مدیریت بخشی از گفت‌وگوها، نشست‌ها و مقاله‌ها مشارکت کردند. دکتر شیخ حسینی افزون بر مشارکت در برخی گفت‌وگوها، پیشنهادات مؤثر و ارتباطات خوبی را در حوزه جهان عرب برقرار کردند. دکتر فدائی، شخصاً متولی پیگیری ۱۰ عنوان مقاله و ۶ نشست بودند. دکتر ساجدی در هماهنگی گفت‌وگو با الکساندر دوگین، پتر اندرسون، رایزن فرهنگی ایران در یونان، فؤاد ایزدی و سهیل اسعد همکاری مؤثری از خود نشان داد و حجت الاسلام مهریزی هم نوعاً با استفاده از تجربه‌های بین‌المللی ایده‌های درخوری برای پیشبرد کار مطرح کردند. مشارکت جمعی دوستان در سه ماه کار متراکم و جلسات پی‌درپی (برای کنترل پیشرفت کار و مراقبت از کیفیت کار) توانست این مجموعه را در فرصت اندکی به ثمر برساند. عامل دهنده، هماهنگ‌کننده و پیگیر در کار، حجت الاسلام والمسلمین سیدمرتضی حسینی و آقای محمدحسن ترابی (رئیس اداره پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی) بودند که تا پایان کار لحظه‌ای نیا سودند. امید دارم هر آنچه انجام گرفت، که همه توفیق الهی بود، مرضی حضرت ولی عصر ع قرار بگیرد و گامی باشد در زمینه‌سازی برای تجلی آن امام همام و شکل‌گیری دولت کریمه و مملکت مهدوی. آمین.

حبیب‌الله بابائی

سیدمحمدحسین هاشمیان

رئیس پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی

مدیر گروه مدیریت راهبردی فرهنگ دانشگاه باقرالعلوم ع

انقلاب ایران، مقاومت، و تحقق آینده^۱

پروفسور الکساندر دوگین^۲

سطوح سه گانه مقاومت

سؤال: نظر شما در مورد آینده مقاومت در سطح جهانی و در جهان اسلام چیست؟

الکساندر دوگین: از شما متشکرم. اول از همه می‌خواهم برای مردم ایران در سال جدید بهترین آرزوها را داشته باشم. تریکات مرا در این سال نو بپذیرید. من مسئله مقاومت را در یک بستر گسترده‌تر قرار می‌دهم. مقاومت، در معنای حداقلی، یعنی آن‌طور که در کشورهای عربی یا در کشورهای خاورمیانه مثل ایران پذیرفته شده است، عبارت است از مبارزه کشورهای اسلامی علیه اشغال فلسطین توسط اسرائیل، علیه سیاست‌های اسرائیل در لبنان، سوریه و غیره.

از سوی دیگر، مقاومت یک مفهوم چند لایه است. در خاورمیانه و در ایران،

---

۱. این گفت‌وگو به صورت ویناری در تاریخ ۱۳۹۹/۱۰/۱۵ با حضور حجت‌الاسلام دکتر حبیب‌اله بابائی، دکتر سیدهادی ساجدی و دکتر رسول نوروزی فیروز برگزار شده و توسط یکی از مترجمان «کانون اخلاق» در قم به فارسی برگردانده شده است.

۲. الکساندر گلیویچ دوگین (به روسی: Александр Гельевич Дугин) اهل روسیه، دانشمند علم سیاست، و پدر نظریه «نئو-یورو-ایشیانیسم» (اروپا-آسیای نو)، یا جنبش اوراسیاگرایی است.

اغلب اوقات این مفهوم به معنای همین درک کلی است، یعنی مبارزه علیه اشغال فلسطین توسط اسرائیل که به صورت ضمنی بر مبارزه با استیلای غربی هم دلالت دارد. من در این جا بر یک نکته تأکید دارم: مقاومت در خارج از این منطقه، مفهومی متفاوت است. مثلاً از منظر روسی، این مسئله، سه لایه مستقل دارد و ما نمی‌توانیم واژه مقاومت را با همان معنایی قبول کنیم که در نواحی شیعه، ایران، لبنان، سوریه و در خاورمیانه، مورد قبول است. به منظور درک بهتر یکدیگر، لازم است عبارات‌های مشترکی داشته باشیم یا مفاهیم اصلی و مهم‌تر را به درستی ترجمه کنیم. چرا که منظور شما از مقاومت، دقیقاً همان منظوری نیست که ما از این مفهوم داریم. این مسئله جنبه‌های مختلفی دارد. این موضوع دارای سه سطح است:

۱. سطح آمریکایی، در معنای گسترده‌تر، استیلای غربی. این سطح واقعاً مسائلی را به ما نشان می‌دهد زیرا امروزه ما شاهد آنچه در ایالات متحده در جریان است، یعنی جنگ مدنی جدید، هستیم. دیگر غرب متحد وجود ندارد، حتی دیگر ایالات متحده هم نداریم، بلکه دست‌کم دو غرب در حال حاضر وجود دارند. بر همین اساس، دو ایالات متحده داریم. باید تفاوت میان گلوبالیست‌ها (حامیان جهانی‌سازی) (سیاستمداران نومحافظه‌کار، نویسندگان پروژۀ خاورمیانه بزرگ‌تر، ارتقا جهانی دموکراسی و غیره) را با ملی‌گرایی آمریکایی مشخص کنیم. در ایالات متحده، بایدن و «ترقی خواهان» بین‌المللی، نماینده غرب گلوبالیست‌ها هستند. ترامپ و حامیانش نیز نماینده غرب ملی‌گرایند. این‌ها دو قطب مخالف در درون جامعه آمریکا هستند. اگر این تغییرات را درست درک نکنیم، توجه کافی به ظهور و یک‌پارچگی این دو قطب نکرده‌ایم. ما ملزم هستیم و رای از این واقعیت بایستیم. مثلاً روز ششم ژانویه تظاهرات بزرگی در حمایت از ترامپ انجام شد و نتیجه آن، یعنی حمله به ساختمان کنگره، را می‌توان شروع مواجهه رادیکال میان دو آمریکا دانست. BLM و گروه‌های مسلح آنتیفا (بازوی چپ ضد فاشیسم) امتداد گلوبالیست‌ها

هستند. حامیان ترامپ که آمادگی خود در توسل به خشونت بیش از حد را ثابت کرده‌اند، بازوی هسته رادیکال قطب مخالف هستند.

وقتی به خاورمیانه نگاه می‌کنیم می‌بینیم تفاوت زیادی بین برنامه‌های گلوبالیست‌ها و ترامپیست‌ها وجود ندارد؛ آن‌ها هر دو از اسرائیل حمایت می‌کنند و هر دو حامی استیلای آمریکایی هستند. اما در هر دو مورد، روش تفسیر استیلای آمریکایی بسیار متفاوت است. ما لازم است به منظور همراه شدن با واقعیت ژئوپولیتیکی، این شکاف درونی را درک کنیم. این شکاف در میان دو حزب، در معنانشناسی واژه مقاومت، در تمامی معانی‌اش و برای روس‌ها، ایرانی‌ها، همه پارتیزان‌ها در همه قدرت‌های ملی و برای آینده خاورمیانه اهمیت دارد. دیدگاه گلوبالیست یک چیز است، دیدگاه ملی‌گرا چیز دیگری است. این دو دیدگاه می‌توانند در موارد عینی و قابل لمس، بر هم منطبق شوند اما در ساختار و اصول، عمیقاً باهم تفاوت دارند. این دو دیدگاه در ذات ضد هم هستند و هرچه بیشتر می‌گذرد، ضدیتشان باهم بیشتر می‌شود.

هم‌چنین تفاوت دیگری بین سیاست‌های آمریکایی و اروپایی وجود دارد. بنابراین، بازیگران جهانی در غرب، در حال تن دادن به تغییرات بزرگی هستند. جایگاه آن‌ها جهش می‌یابد. همه این فرآیندها در چشم‌انداز «مقاومت»، حیاتی هستند.

۲. جایگاه اسرائیل. برای جهان اسلام اسرائیل تهدید بزرگ‌تری است تا غرب اما برای روسیه تهدید بزرگی نیست. روسیه اسرائیل را بخشی از غرب می‌داند اما برخلاف ایران و لبنان، از آن یک تصویر ژئوپولیتیکی به عنوان یک متجاوز ندارد. اگر اسرائیل برای جنبش مقاومت در معنای حداقلی‌اش دشمن شماره یک است، برای فدراسیون روسی و برای شخص پوتین، اصلاً تهدید نیست. نمی‌توان او را «دشمن بزرگ» نامید.

تفاوت همین جاست. بنابراین اگر درباره استیلای غربی و سهم آن در نگرانی نسبت به جهانی‌سازی، مهاجم نو محافظه‌کارانه، تک‌قطبی بودن و مبارزه

گلوبالیست‌ها با تمامی انواع سلطه که روسیه آمادگی مبارزه با همه آن‌ها را دارد باهم به توافق برسیم، اما هم‌چنان درک نقش اسرائیل امری کاملاً متفاوت است. مهم آن است که درک کنید ما روس‌ها این جنبه از مقاومت را چطور می‌بینیم و هر دو طرف باید این تفاوت را به حساب بیاورند. اسرائیل در سیاست‌های منطقه‌ای فاکتور مهمی است اما فاکتور کلیدی نیست، دست‌کم برای روسیه فاکتور کلیدی نیست.

۳. اسلام سنی و اسلام شیعه. روشن است که روسیه روابط خاص خود را با دنیای سنی دارد و «مقاومت» در کشورهای سنی (مثل قطر، ترکیه یا عربستان سعودی) و در میان بازیگران شیعه (ایران، سوریه، لبنان، بخش شیعه‌نشین عراق، حوثی‌های یمن) معنای متفاوتی دارد. آن‌ها تا حدی در عدم پذیرش اسرائیل و عدم پذیرش استیلای غربی باهم اشتراک نظر دارند اما هم‌زمان، من فکر می‌کنم که درک آن‌ها از این موضوعات کاملاً متفاوت است. مثلاً ائتلاف تازه بین کشورهای خلیج فارس و اسرائیل، و همکاری آن‌ها با آمریکا، با ماهیت مقاومت تناقض آشکار دارد. آن‌ها برای استیلای غربی و امپریالیسم نقشی فراتر از یک نماینده قدرت را بازی می‌کنند.

هم‌زمان روسیه (پوتین و کرملین) تلاش می‌کند تا راه تازه‌ای برای دست‌یابی به یک درک مشترک با عربستان سعودی، قطر، کشورهای حاشیه خلیج فارس و ترکیه پیدا کند تا بتواند این قطب سنی را از حوزه اثرگذاری جهانی سازی و استیلای غربی خارج کند. اما عدم پذیرش سلفی‌گری افراطی و شکل‌های افراطی سنی‌گری در اسلام سیاسی و داعش و القاعده، باعث می‌شود روسیه به شیعه نزدیک‌تر شود. بنابراین، بازی در خاورمیانه چندلایه است.

وجه مشترک همه ما «تلاش برای توقف نظام سلطه آمریکایی»

به هر حال نظر ایران و به طور کلی در جهان شیعه درباره مقاومت، با دیدگاه روسیه در این زمینه یکی نیست. من نمی‌خواهم درباره این‌که درک چه کسی

درست‌تر است بحث کنم، بلکه از شما می‌خواهم درباره تفاوت معناساختی در معانی برخی مفاهیم ژئوپولیتیکی، بیشتر فکر کنید. اگر دیدگاه ایران، لبنان، جهان شیعه و درعین‌حال دیدگاه جهان سنی، روسیه، اتحادیه اروپا و سایر بازیگران را در نظر بگیریم، تصویر کلی پیچیده‌تر می‌شود. و زمانی که این تصویر پیچیده‌تر شود، پیش‌بینی ما هم متفاوت‌تر خواهد بود. ما ملزم هستیم که از واقعیت چند لایه تبعیت کنیم. من شخصاً دوست دارم بر آنچه ما را باهم متحد می‌کند تأکید کنم و آنچه در این مبارزه قطعی‌تر است، آرزو برای متوقف کردن استیلای آمریکایی و امپریالیسم غربی است. این وجه مشترک همه ماست و ما از همین جنبه مشترک است که می‌توانیم روابط خود را گسترده‌تر و عمیق‌تر کنیم.

ضرورت تبدیل مفهوم مقاومت به مفهومی گسترده‌تر

اما در معنای حداقلی واژه «مقاومت»، موقعیت می‌تواند عوض شود. بنابراین من می‌خواهم بر آنچه ما را به جای آن که از هم دور کند، بیشتر باهم متحد می‌کند، تأکید کنم. آینده مقاومت در معنای حداقلی یا در معنایی که ایرانی‌ها از آن دارند تا حد زیادی وابسته است به امکان تجدیدنظر در این مفهوم و پیدا کردن بازیگران جهانی دیگری که (در شرایط خاص) بتوانند از مقاومت حمایت کنند. بنابراین مقاومت به یک قدرت اضافه نیاز دارد. من فکر می‌کنم انرژی منطقه‌ای تقریباً تمام شده است. مقاومت در شکل‌های اولیه‌اش به نهایت خود رسیده است. خبر خوب این که شما هم چنان می‌توانید مقاومت کنید اما خبر بد این است که نمی‌توانید تنها با تکیه بر خود، بر اسرائیل و بر استیلای غربی پیروز شوید. ما برای پیروزی باید مفهوم مقاومت را تبدیل به یک مفهوم گسترده‌تر کنیم و این تنها زمانی ممکن است که موقعیت دیگران را هم در نظر داشته باشیم، اول از همه، موقعیت کشورهای که بیشتر چشم‌انداز جهانی به سیاست دارند نه منطقه‌ای (مثل روسیه).

هم‌چنین باید چین را هم در این مبارزه علیه امپریالیسم غربی وارد کنیم. این یک اشتباه استراتژیک است که چین را شریک جهانی سازی غربی ندانیم. چین یک بازیگر بسیار خاص است که با روسیه یا جهان اسلام تفاوت دارد اما هم‌چنان تلاش می‌کند تا در برابر دشمن مشترک، یعنی جهانی سازی و استیلای غربی، مقاومت کند.

تنها ایجاد نوعی جدید از ائتلاف میان قدرت‌های مخلف (داخلی، جهانی، منطقه‌ای) که در برابر این استیلای جهانی مقاومت می‌کنند می‌تواند پیروزی ما را تضمین کند. بنابراین، از نظر من پیروزی مقاومت در معنای عینی اش، به امکان قرارداد این مقاومت در یک بستر گسترده‌تر وابسته است. مقاومت تنها در بستر جهان چند لایه می‌تواند نوید پیروزی دهد. ما باید باهم و به صورت چند قطبی علیه جهان تک‌قطبی بجنگیم و این مهم‌ترین شرط ژئوپولیتیکی برای پیروزی است.

سؤال: نظر شما در مورد اسلام سنی، اسلام شیعه و اسلام سلفی و ربط آن‌ها به گفتمان مقاومت چیست؟

من فکر می‌کنم که گلوبالیست‌ها می‌خواهند فتنه جدید، جنگ مدنی تازه درون اسلام را سازمان‌دهی کنند تا تمدن اسلامی را تضعیف کنند. فکر می‌کنم عمدتاً سه گرایش در اسلام داریم که شما از آن‌ها نام بردید: ۱. اسلام شیعه؛ ۲. اسلام سنی معتدل؛ ۳. اسلام سنی سلفی افراطی. بین اسلام سنی معتدل و سلفی‌گری تفاوت زیادی وجود دارد. از نظر فنی، جهان غرب در قرن گذشته از سلفی‌ها علیه شوروی و گرایش‌ات ملی‌گرایانه و به عنوان ابزار سیاسی در جهان اسلام استفاده کرد، اما بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد، وقتی جبهه سرمایه‌داری برنده شد، غربی‌ها سلفی‌ها را کنار گذاشتند. از آن‌ها گاه‌گاهی به عنوان راه‌حل فنی استفاده می‌شد، مثلاً برای سرنگون کردن صدام حسین یا قذافی. اما به طور کلی کنار گذاشته شده بودند. مثلاً جنبش طالبان یا سایر جنبش‌هایی که پیش از آن‌ها وجود داشتند، در آغاز ابزار غربی‌ها

در مبارزه علیه شوروی در افغانستان بودند و بعدها در مقاطع خاصی با حضور اشغالی ایالات متحده در افغانستان مخالفت کردند. پاکستان هم مهم‌ترین هم‌پیمان گروه‌های سلفی تحت حمایت غرب بود اما در نهایت یک چرخش کلی ضد غرب در سیاست‌های پاکستان به وجود آمد.

اراده اسلام شیعی بر مبارزه علیه استیلای آمریکایی و بر چندقطبی شدن روشن است. تردیدی نیست که آن‌ها به مبارزه تارسیدن به هدف باور دارند. مبارزه علیه دجال، بخشی از آموزه‌های شیعه برای ظهور مهدی موعود عجله الله تعالی فرجه است. این هویت مذهبی و ژئوپولیتیکی شیعه است.

اسلام سلفی مهم‌ترین هم‌پیمان غرب

در مقابل، از اسلام سلفی به عنوان ابزار دجال، یعنی غرب، نه تنها علیه ایران، بلکه علیه روسیه، چین (ماجرای او یغورهای ژینجیانگ)، بلکه علیه همه کشورها و رژیم‌هایی که چندقطبی بودن را انتخاب می‌کنند، استفاده شده است. مثلاً از اخوان المسلمین علیه سیاست‌های مستقل ناصر، علیه ملی‌گرایی مصری، علیه جنبش‌های ضد غرب در جهان عرب استفاده می‌شد. در تاریخ مدرن، تقریباً همیشه سلفی‌ها مهم‌ترین هم‌پیمان غرب در جهان اسلام بوده‌اند. آن‌ها اسب تروا استیلای غربی بودند. اما ما باید سلفی‌ها را بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی درک کنیم. آن‌ها توسط غرب کنار گذاشته شدند ولی امروز منابع ضد غربی و عناصر سلفی‌گری دوباره پدیدار گشته‌اند. مثلاً اخوان المسلمین در مصر ضد غرب بودند؛ آن‌ها به ریشه‌های تمدن اسلامی وابسته بودند. پدران بنیانگذار اخوان المسلمین، مثل حسن البنا یا سید قطب، به شدت از جوامع، ارزش‌ها و سیاست‌های غربی انتقاد می‌کردند. اما علی‌رغم اصول ضد غربی آن‌ها، در شرایط ژئوپولیتیکی سخت و در شرایط خاص تاریخی، غرب از آن‌ها استفاده کرد.

جنگ با دجال، جنگی هستی‌شناسانه

البته هسته و خاستگاه سلفی‌ها، ضدغربی بودند. من فکر می‌کنم که ما می‌توانیم شاهد تحولات اسلام سلفی، از منظر ژئوپولیتیک و ایدئولوژی، باشیم. جنبه‌های ضدغربی، سنت‌گرایی، و گرایش‌ات ضد مدرن در سلفی‌گرایی دوباره پدیدار خواهد شد. سلفی‌ها در خاستگاهشان ضد غرب بودند و امروز از لایه ضدغرب سلفی‌گرایی می‌توانیم به نفع خودمان استفاده کنیم. اما باید به این موضوع بیشتر و بیشتر فکر کنیم. شما به راحتی می‌توانید بگویید که سلفی‌ها هر جا که باشند یک گرایش ضد شیعه، یک فتنه یا مسائل تروریسم درون جهان اسلام، حمله به قطب‌های ضد جهانی سازی و غیره، آن‌جا وجود دارد. اما هم‌زمان من تصور می‌کنم که فرآیند کنارگذشتن سلفی‌ها توسط غرب یک مسئله و امر بسیار مهم است. ما باید آن را دنبال کنیم و از آن به نفع خودمان استفاده کنیم. این یک بازی استراتژیک است. جنگ علیه دجال یک جنگ فنی نیست، یک جنگ هستی‌شناسانه است و ما باید درباره نیروهایی که در این نبرد رستاخیزی با آن‌ها مواجهیم، بیشتر فکر کنیم.

ضرورت تشکیل جبهه مشترک علیه غرب

اکنون اجازه دهید اسلام سنتی یا معتدل را بررسی کنیم. چنین اسلامی در واقعیت خودش، ریشه‌های صوفی دارد. این ریشه‌های صوفی اغلب ارتباط نزدیکی با گرایش‌ات شیعی دارند، مثل بکتاشیه در ترکیه، علویان و نیچری‌ها. این اسلام سنتی، گاهی می‌تواند غرب را انتخاب کند، گاهی مقاومت در برابر غرب را؛ مثلاً سیاست‌های اردوغان را تصدیق می‌کند.

هم‌چنین لازم است درباره استراتژی خودمان نسبت به اسلام سنتی تجدیدنظر کنیم. در این مورد، باید در ریشه‌های صوفی و ارتباطات شیعی اسلام سنتی بیشتر جست‌وجو کنیم. ما باید تلاش کنیم تا هر سه گرایش

اسلامی را باهم متحد کنیم و به دشمنان اسلام اجازه ندهیم که این گرایشات را علیه یکدیگر تحریک کنند. اول از همه باید تلاش کنیم تا یک جبهه مشترک علیه غرب ایجاد کنیم. این به معنای مقاومت اسلامی واقعی خواهد بود. باید به گونه‌ای به سلفی‌ها، اسلام سنی سنتی و اسلام شیعه، معنای واقعی مبارزه‌ای که در آن حضور داریم را توضیح دهیم. باید برای همه ضرورت ایجاد جبهه متحد علیه غرب را تبیین کنیم.

سپس می‌توانیم به نحوی به حل مسائل درونی مقاومت جهانی امیدوار باشیم، اما اول از همه باید به استقلال چندقطبی علیه استیلای غربی دست یابیم. وقتی غرب این‌جا باشد، امیدی برای تصمیم‌گیری صلح‌آمیز و هماهنگ مبتنی بر دین، هنجارها و قواعد سنتی، مطالبات و آرمان‌های جوامع واقعی، وجود ندارد. تمدن دجال، هر نوع تعالی، خدا و سنت را در فرهنگ خود پس می‌زند. این الحاد نیست، بدتر از الحاد است؛ این اصلاً دین نیست بلکه نسخه شیطانی همه ارزش‌های سنتی است. غرب مدرن هم همین وضعیت را دارد. غرب مدرن باید رخت بپوشد. ما باید برای تخریب استیلای آن، همه نیروهایی که می‌توانیم را باهم متحد کنیم تا در مبارزه علیه بزرگ‌ترین دشمن، به قول امام خمینی، شیطان بزرگ، پیروز شویم. اکنون باید در مبارزه علیه شیطان بزرگ متحد شویم.

همه ما؛ هم مسلمانان، و هم مسیحیان، چینی‌ها، هندی‌ها، فرهنگ‌ها و ادیان مختلف، باهم متفاوت هستیم ولی در این نبرد رستاخیزی علیه این استیلای غربی، مشارکت می‌کنیم. این استیلای غربی، دشمن شماره یک ما است. کسی که این ادعا را به چالش می‌کشد و می‌گوید: «اول بیاید با مسیحیان/سلفی‌ها/شیعیان بجنگیم»، برای شیطان کار می‌کند. فقط کسانی که به روشنی و مستقیماً عبارت «بیاید اول با شیطان بزرگ بجنگیم و بعد از آن به این موضوع پردازیم که چه کسی درست می‌گوید و چه کسی اشتباه می‌کند» را تأیید می‌کنند، مبارزان واقعی پیرو خدا و دشمن شیطان هستند. اگر از سلفی‌ها، اسلام سنتی، گرایش‌های مختلف مسیحی می‌خواهیم که با ما متحد شوند به

خاطر آن است که همه ما در یک نبرد حضور داریم. بین ما تفاوت‌های زیادی هست، حتی بین شاخه‌های مختلف مسیحی تفاوت وجود دارد اما باید متوجه باشیم که شر مطلق کجاست.

اکنون می‌بینیم که ایالات متحده به دو بخش تقسیم شده است و ما باید مشخص کنیم که ابلیس در کدام بخش دیده می‌شود. این بخش، همان بخش دموکرات‌ها، گلوبالیست‌ها و بایدن است. ترامپ، به عنوان حامی اسرائیل، تناقض‌های زیادی دارد و طرفدار روسیه هم نیست اما وجه شیطانی اش نسبت به گلوبالیست‌ها کمتر است. او آدم بدی است اما شر مطلق نیست. در حال حاضر در داخل ایالات متحده مبارزه بزرگی در جریان است. ما باید شیطان بزرگ واقعی را پیدا کنیم. این شیطان، حزب دموکرات، سرمایه‌های کلان، الیگارش‌های جهانی، ترویج‌کنندگان سیاست‌های جنسیتی و پسا انسان‌دوستی، مالکان و اربابان خدمات اجتماعی و کنترل جهانی هستند.

موانع اتحاد و آینده جبهه بیداری

سؤال: به نظر موانعی که اجازه نمی‌دهند این کشورها در مبارزه علیه دشمن مشترک، یعنی استیلای غربی، باهم متحد شده و سازمان‌دهی شوند، کدامند؟

موانع مختلفی وجود دارند. اول از همه، جبر تاریخی است. مثلاً وقتی به گذشته نگاه می‌کنیم، موانع زیادی را می‌بینیم که از ائتلاف‌های تازه جلوگیری کرده و اجازه نمی‌دهند اعتماد دوجانبه شکل بگیرد. همیشه کسی هست که به ما یادآوری کند «ما با روسیه/چین/ترکیه/ایران و غیره جنگیده‌ایم و باید در مواجهه با آن‌ها بسیار مراقب باشیم؛ آن‌ها به ما خیانت می‌کنند.» بنابراین بر اساس تجربه تاریخی، همیشه بی‌اعتمادی وجود دارد.

به منظور غلبه بر این مانع، ما باید به آینده نگاه کنیم نه به گذشته. گذشته به ما اجازه نمی‌دهد وارد آینده شویم. حال، لحظه‌ای است که در آن آینده با گذشته و گذشته با آینده می‌جنگد. ظهور مهدی عجله الله تعالی فرجه، بازگشت دوم حضرت

مسیح، یک سناریوی مثبت رستاخیزی در آینده است. گذشته، بزرگ‌ترین مانعی است که تلاش می‌کند این اتفاق نیافتد. این معناشناسی اولیه واژه عبری «ابلیس» است، یعنی مانع.

هم‌زمان کسانی که موقعیت را تنها در معنای مذهبی حداقلی در نظر می‌گیرند، به نفع گذشته عمل می‌کنند. آن‌ها مثلاً می‌گویند: «مسیحیان/چینی‌ها چطور می‌توانند درکنار هم با مسلمانان بجنگند؟ آن‌ها به ادیان و فرهنگ‌های مختلفی تعلق دارند و برای یکدیگر تهدید به حساب می‌آیند، غرب برای آن‌ها تهدید نیست.» من بارها از ایرانی‌ها شنیدم که می‌گویند روس‌ها قابل اعتماد نیستند، آن‌ها مذهب دیگری دارند و غیره. همین موضع در روسیه هم علیه مسلمانان و دیگران وجود دارد.

انتظارات بی‌معنا، غیرواقعی و افراطی‌ای وجود دارند که موانع جدیدی در جبهه درک دو جانبه ما ایجاد می‌کنند. برخی این توهم را دارند که اتحاد تنها در شرایط گفت‌وگوی کامل با یک دین خاص (اسلام، مسیحیت یا سوسیالیسم سکولار چینی) به دست می‌آید. تمدن چینی کاملاً با تمدن اسلامی و مسیحی متفاوت است و چینی‌ها در مواجهه با جوامع یکتاپرست، همین ترس را دارند. بنابراین، محدودیت‌های طبیعی دین، دومین سطح از موانع را خلق می‌کنند. در دوره آخرالزمان، در آن نبرد نهایی، ما باید بر محدودیت‌ها، دست‌کم در سطح استراتژیک، غلبه پیدا کنیم. ما به یک رهبر فراانسانی نیازمندیم که بتواند ما را از این موانع سنتی (تاریخی، دینی، ایدئولوژیک و غیره) خارج کند.

اما هم‌چنان مسئله ملی‌گرایی را داریم. این مسئله، در ایجاد جبهه متحد سنت، مانعی در سطح بالاتر به حساب می‌آید. ما باید ایران را نه فقط به عنوان یک کشور، نه فقط به عنوان یک ایالت، بلکه به عنوان یک تمدن، به عنوان هسته بیدارکننده اسلامی در دوران آخرالزمان به حساب بیاوریم. اما گاهی اوقات ایران شبیه یک ایالت ملی رفتار می‌کند و همین موضع مقیاس ایران را محدود کرده و موانع مصنوعی ایجاد می‌کند که اجازه نمی‌دهند مأموریت

جهانی انقلاب اسلامی دیده شود. انقلاب بزرگ ایرانی آیت‌الله خمینی فقط یک رویداد ایرانی یا شیعی نبود، این انقلاب، آغاز بیداری جهانی بود، آغاز آخرین فراخوانی (دعوت) برای مبارزه با شیطان بزرگ، مبارزه با دجال.

برای جهانی ساختن این مأموریت، لازم است آن را زنده نگه‌داریم، با آن زندگی کنیم، همواره تفسیر تازه‌ای از آن داشته باشیم. در مورد مسیحیت هم همین موضوع صادق است، مسیحی باید زنده باشد، مأموریتش در تاریخ باید گشودن راهی به سوی آینده باشد. این دین باید بعد رستاخیزی داشته باشد و فقط گردآوری دوباره گذشته و نوستالژی‌ها نباشد. بنابراین موضوعات تاریخی، محدودیت‌های دینی، انواع مختلف ملی‌گرایی، موانع ما هستند. ما باید به این موانع، مدرنیته را هم اضافه کنیم.

مدرنیته در جوامع ما ریشه عمیقی دارد و از منظر سنت مقدس، مدرنیته سم است، یک ویروس کشنده. این ویروس، مخلوق غرب است. مادر طرز تفکرمان، در رفتار و در تکنولوژی، مدرنیته را داریم. علم مدرن به واسطه درک غربی از واقعیت مسموم شده است و این ادراک، بر انکار وجود خالق، یعنی خدا، مبتنی است. چنین ادراکی، واقعیت نیست، توهم است.

بنابراین باید ادراک تکنولوژیکی معنوی و مقدس از وجود، از واقعیت، ماده، روان و روح را دوباره احیا کنیم. ما باید در علوم خود تجدیدنظر کنیم تا بتوانیم وجود دیوها و فرشتگان را بپذیریم. اگر وجود ابلیس و دیوها را انکار کنیم، نمی‌توانیم با آن‌ها بجنگیم. بنابراین، باید ادراک سنتی از واقعیت را دوباره احیا کنیم و مدرنیته را به همراه تصویر تحریف‌شده‌ای که از واقعیت دارد، کنار بگذاریم. این مانع دیگری است که اجازه نمی‌دهد این جبهه را ایجاد کنیم زیرا این جبهه باید بر هستی‌شناسی کامل و درست و آموزه‌های وجودی که بعد متعالی دارد مبتنی باشد. علم مدرن غربی، با هستی‌شناسی ناقصی که دارد، از ایجاد این جبهه جلوگیری می‌کند. ما باید علم را مورد بازبینی قرار دهیم و جوامع خود را از فرضیات استعماری تمامیت‌خواه این علم پاک کنیم.

و آخرین مانع، ستون‌های پنجم و ششم هستند. ستون پنجم طرفداران گلوبالیست جوامع غربی دوستدار مدرنیته در جوامع ما هستند که با رژیم‌های سنتی، محافظه‌کار و مستقل می‌جنگند. سوروس و شبکه‌های گلوبالیست آن را تأسیس کردند. آن‌ها دشمنان علنی جوامع سنتی‌اند. ما باید با اقتدار کامل آن‌ها را تهدید کنیم تا این عوامل درونی ابلیس را تخریب نماییم.

علاوه بر این، به قول روس‌ها یک «ستون ششم» هم وجود دارد. این افراد به شکل رسمی به دولت، حکومت و رهبران کشورها وفادارند اما مؤمنان واقعی نیستند. آن‌ها به مأموریت ایمان ندارند، فقط کارمند این مأموریت‌اند. غرب و اسب تروای درون جوامع از این افراد استفاده می‌کنند. این یک شبکه باریشه‌های عمیق و بسیار مؤثر در داخل روسیه، ایران، چین و غیره است. آن‌ها به شدت علیه امکان ایجاد جبهه ما کار کرده و تلاش می‌کنند تا از ایجاد مرکز مشترک استراتژیک ما پیشگیری کنند. آن‌ها با استفاده از ترفندهای مختلف می‌کوشند تا از ظهور قرارگاه جهانی رستاخیزی مبارزه با استیلای غربی ممانعت کرده و آن را بی‌اعتبار کنند. در کنار این‌ها، جبر ایالت‌های ملی به عنوان سازمان‌های اداری‌ای که (به صورت غیرعمدی) به ستون ششم کمک می‌کنند تا به اهدافش دست یابد هم وجود دارد.

برای غلبه بر این موانع ما باید یک ساختار فکری غیررسمی، نوعی شبکه جهانی بر مبنای گروه‌های معنوی ایجاد کنیم که خیلی درگیر ساختارهای رسمی دولت نباشد. ما باید بین رهبران فکری و معنوی، فیلسوفان، متفکران، فعالان فرهنگی و هنرمندان گفت‌وگو برقرار کنیم تا قرارگاه غیررسمی مقاومت جهانی علیه استیلا را ایجاد کنیم. این قرارگاه باید بر معنویت، الهیات و فرهنگ عمیق استوار باشد نه فقط بر وجود ساختارهای اداری. همه ساختارهای موجود در جهان به‌گونه‌ای توسط استیلای غربی کنترل می‌شوند. آن‌ها بر اساس تصویری که توسط جامعه غربی ارائه شده خلق شده‌اند؛ یعنی بر اساس سرمایه‌داری، اقتصاد بازار،

سازمان‌های سیاسی و هر چیزی که تقلیدی از دموکراسی لیبرال غربی باشد. همه این‌ها هم توسط علم مدرن مسموم شده‌اند.

ضرورت تربیت ژنرال‌های معنوی مثل قاسم سلیمانی

ما باید یک ساختار تازه رستاخیزی خلق کنیم که جبهه جهانی رستاخیزی علیه شیطان بزرگ را تقویت کند. این کار ما در آینده در راستای ایجاد متفکران غیررسمی در همه جوامع است. اول از همه، باید این هسته معنوی را ترویج کنیم. ما به ژنرال‌های فکری نیاز داریم نه به سرباز، زیرا از قبل سرباز مهیا داریم. ما به ژنرال‌هایی مثل سلیمانی نیاز داریم؛ او نه تنها یک ژنرال نظامی، بلکه ژنرال معنویت، حکمت و دین بود. ما به افرادی شبیه او نیاز داریم؛ شجاع و مستقل، توانا در فعالیت‌هایی که بر عقیده عمیق استوارند، نه در اجرای دستوراتی که از بالا القا می‌شود. ما به مبارزان آزاد نیاز داریم، ما به رزمنده نیاز داریم نه سرباز.

تمدن ایرانی، هویت ایرانی، و مبارزه برای نور بزرگ

سؤال: پرسش دیگر ما درباره ایران به منزله یک تمدن است. آیا شما با توجه به همکاری میان روسیه و تمدن‌های ایرانی، چشم‌انداز مشترکی بین این دو کشور برای آینده می‌بینید؟ چشم‌اندازی نه در مقیاس منطقه اسلامی، بلکه در مقیاس جهانی؟

ایران را همان‌طور که گفتید، به عنوان یک تمدن در نظر بگیرید. ایران یک کشور نیست، ایران نه تنها یک ایالت تاریخی یا یک امپراتوری نیست، ایران یک تمدن است. من درباره تمدن ایران کتابی به نام «عقل ایرانی» نوشته‌ام. من فکر می‌کنم ایران یکی از کلیدی‌ترین عناصر در فرهنگ، فلسفه، هنر و تاریخ جهانی است. ما (غرب و همه انسان‌ها) در یک نگاه تاریخی، به تاریخ ایران از منظر یونانیان نگاه می‌کنیم. یونانی‌ها دشمن ایران بودند. یونانیان از مداخلات ایران و ایرانی‌ها هم از مداخلات یونانیان ناراحت بودند. اما تفسیر اصلی از

ایران و هویت این کشور در گذشته، همان تصویری است که یونانی‌ها به دست داده‌اند. این تصویر، یک نمای نادرست از فرهنگ ایرانی به ما می‌دهد، یک تصویر «وحشیانه». این موضوع بخشودنی است، زیرا یونانیان نژادپرست بودند اما تصویر ارائه شده، توسط آن‌ها، کاملاً نادرست است.

ما باید کرامت تمدن ایرانی را دوباره احیا کنیم. به این منظور باید همه محدودیت‌ها را پشت سر بگذاریم و از محدودیت‌هایی که با محوریت غربی و سنت‌های مدرن در ایران ایجاد شده‌اند فراتر برویم. این ادراک ضدایرانی، بر ایران اثر گذاشته است. این ادراک هیچ ربطی به ملی‌گرایی ندارد بلکه خود ایرانی‌های مدرن، تمدن ایرانی را درست نفهمیده‌اند. ما باید گنج واقعی هویت ایرانی را احیا کنیم. هویت ایرانی تقریباً ناشناخته است. اما این هویت که از دوران پیش از اسلام آغاز شده و در دوره‌های مختلف اسلامی پیش رفته است، بسیار زیبا، ژرف و بسیار متناقض است و همه این مراحل و عصرهای تاریخی ایران، گنج‌های دیده‌نشده این تمدن هستند. قبل از هر چیزی این کار خود ایرانیان است اما کمک ایران‌دوستان واقعی که عاشق ایران و هویت ایرانی هستند هم می‌تواند بسیار مفید باشد.

ایرانی‌ها مفهوم زمان و مفهوم هدف تاریخ را خلق کردند. و همه جنبه‌های وابسته به انتظار مسیح در سنت‌های غربی، یهودی و مسیحی، ریشه در فرهنگ ایرانی دارند. تفکر ایرانی متافیزیک شیعه را ایجاد کرد. ما باید تمدن اسلامی را مورد بازبینی قرار دهیم تا بتوانیم نقش فاکتور ایرانی را در آن کاملاً بفهمیم. نویسندگانی چون «هانری کربن» این کار را آغاز کردند. این روند باید ادامه پیدا کند.

بنابراین پیوند میان روسیه و ایران باید اول از همه بر اساس این سطح متافیزیک برقرار شود. «الکسی خمیاکوف»، یکی از بنیادگذاران دوستی با فرهنگ اسلام (گرایش فلسفی در قرن نوزدهم که از ماهیت مستقل و مأموریت خاص تمدن روسی دفاع می‌کرد)، کتابی به نام «سمیرامیس» درباره دو نوع

تمدن، تمدن (مادی) و تمدن ایرانی، نوشته است. او عقل ایرانی را مهم‌ترین شکل هند و اروپایی سنت قائم پدرسالارانه می‌داند. بر اساس نظر خومیاکوف، روسیه به عنوان یک فرهنگ هند و اروپایی، بخشی از الگوی متافیزیکی ایرانی است. برای ایجاد درک دوجانبه واقعی بین روسیه و ایران، باید فرهنگمان را عمیق‌تر مطالعه کنیم. من طرفدار این ائتلاف متافیزیکی، اول از همه بین ایران ابدی و روسیه ابدی، هستم. درعین حال لازم است درباره رابطه میان ایران و توران در عهد قدیم تجدیدنظر کنیم، زیرا توران تنها فضای نژادی ترک نبود. مفهوم توران خیلی قدیمی‌تر از ظهور ترک‌ها در این منطقه اوراسیایی است. دوگانگی متافیزیکی بین اقوام ایرانی کوچ‌نشین و یکجانشین، یکی از مهم‌ترین انگیزه‌های فرهنگ نژادی ایران قدیم بوده است. بنابراین، ما باید با جغرافی مذهبی کار خود را آغاز کنیم.

در این صورت مبنایی برای بصیرت‌یابی نسبت به مبارزه مشترک برای رسیدن به چندقطبی بودن، آماده خواهیم کرد. سپس باید از این نقشه مشترک، هدف مشترکمان را استخراج کنیم. وقتی با این نقشه کار می‌کنیم می‌توانیم شرکت‌کنندگان در آن را به خوبی مشخص کنیم تا بتوانیم فضای بیشتری در قاره اوراسیا را از دست استیلای غربی آزاد کنیم. بعد از آن می‌توانیم از سطوح بالاتر، سطوح پایین‌تر را استنتاج کنیم (مشارکت اقتصادی و تجاری)؛ اما این باید آخرین پیامد کار ما باشد نه اولین هدفمان. باید از باورها و اصول متافیزیکی آغاز کنیم نه از کاربست این اصول. باید از بهشت آغاز کنیم و از آن، یک امر تکنیکی و کاربردهای زمینی را استنتاج کنیم. کاری که اکنون در حال انجامش هستیم برعکس است، ما از پایین آغاز کرده‌ایم و بالاترین‌ها را فراموش کردیم. وقتی با موانع روبه‌رو می‌شویم، رها می‌کنیم، انصراف می‌دهیم.

عقل ایرانی یا روسی نباید این‌گونه عمل کند. ما به چشم اندازه‌های نور معنوی نیاز داریم تا به راحتی در دام‌های مادی گرایانه نیافتیم. این مبارزه علیه موانع مادی، علیه قدرت تاریکی، باید اول از همه آغاز شود. برای انجام

مأموریت روی زمین، باید بعد متعالی را احیا کنیم. مبارزه ما برای نور بزرگ است.

انقلاب ایران، زمان تاریخی، و تحقق آینده

سؤال: آیا شما چهره جدید ایران را می بینید؟ نقش این چهره در تمدن ایرانی چیست؟ رابطه بین انقلاب اسلامی ایران و سرنوشت تمدن مدرن را چگونه می بینید؟

رابطه میان انقلاب اسلامی ایران و تقدیر تمدن های مدرن، تحقق معنوی راز تاریخ است. انقلاب ایران یک واقعه صرفاً سیاسی یا آزادی ایران از مداخله آمریکا نیست. من آن را رسیدن قدرت به آیت الله خمینی، پذیرش نهاد شیعه و تأسیس سیستم ولایت فقیه به عنوان تحقق انتظارات رستاخیزی فرهنگ ایرانی می دانم.

هویت ایرانی همیشه رو به آینده بوده است و وقتی آینده تبدیل به حال بشود، این دقیقاً همان لحظه ای است که انقلاب ایرانی روی داد. من فکر می کنم که این فقط ادامه سنت، یا یک عنصر در فرهنگ ایرانی نیست. این چیزی بیش از آن است. من در انقلاب ایرانی متوجه علامت رستاخیزی ظهور شدم، یعنی تکمیل، تحقق مأموریت، آغاز آخرین مبارزه. وقتی به این حیات دوباره کمال معنوی نظم سیاسی نگاه می کنیم، می بینیم چنین چیزی پیشتر هرگز وجود نداشت و این یک معجزه واقعی سیاسی، تاریخی و فرهنگی بود. من فکر می کنم این انقلاب، امری جهانی است، آغاز رستگاری بزرگ. من انقلاب ایرانی را علامت زمان می دانم. بعد از آن، دوره سختی وجود داشت، دوره ای که در آن زندگی معنوی به نحوی ناپدید شد. این زمان ناپدید شدن معانی انقلاب ایرانی بود. انقلاب ایرانی از دست دادن زندگی معنوی واقعی بیداری بزرگ را آغاز کرد.

اکنون شاید آخرین آزمون شیعیان، ایرانی ها، آخرین دعوت به ریشه های

دیدگاه آیت‌الله خمینی را داریم. همین حالا باید انرژی، قدرت، زندگی معنوی انقلاب ایرانی را دوباره احیا کنیم، ما هم داخل ایران و هم خارج از آن، در حال رفتن به سوی آخرین لحظه‌ای هستیم که بیداری بزرگ روی می‌دهد. من در جامعه ایران شاهد یک شکاف هستم، بخشی از ایرانی‌ها انقلاب ایرانی را در معنای حداقلی تفسیر می‌کنند، به معنای چیزی که فقط درباره ایران روی داد. اما کسانی هم هستند (تعدادشان خیلی کم است) که هم‌چنان به معنای واقعی انقلاب وفادارند. ژنرال سلیمانی یکی از نمونه‌های این نوع دوم از ایرانی‌ها بود؛ ایرانی‌های واقعی.

من فکر می‌کنم که لحظه آزمون واقعی در حال رسیدن است و ما باید بر احیا یا شاید بر تسلیم کردن کامل بعد جهانی انقلاب ایرانی متمرکز شویم. ما باید کلمات تازه، عبارت‌های تازه، مفاهیم تازه، واژه‌های تازه برای آن پیدا کنیم. ما دیگر نمی‌توانیم تنها از ظواهر بیانات آیت‌الله خمینی استفاده کنیم. ما باید معنای پنهان را پیدا کنیم، تفسیر تازه‌ای ارائه کنیم، معناشناسی عمیق را کشف کنیم. باید پیام آیت‌الله خمینی را به شکل کامل تأویل و تفسیر کنیم. باید مأموریت او را دوباره آغاز کنیم تا بعد واقعی دعوت ایرانی برای انقلاب جهانی را دوباره از نو بسازیم. این کار همه افراد در کره زمین و هر موجودی در کل ساختار کیهکشان‌ی است. این دعوت مردان، زنان، حیوانات، گیاهان و عناصر از فرشتگان و دیوها است. این دعوت ظهور بزرگ است و باید این بعد پنهان انقلاب ایرانی را دوباره آشکار کنیم.

من آن را علامت بیداری بزرگ می‌دانم، بیداری نه فقط برای مسلمانان، که برای همه ما. اما هر فرهنگی باید روش درستی برای ترجمه این دعوت پیدا کند. این فقط به معنای ترجمه واقعی نیست؛ ترجمه دعوت با ترجمه متن یکی نیست. ما باید انقلاب ایرانی را به عنوان یک رویداد (ارگنیز در معنای هایدگری) ترجمه کنیم. بنابراین ما رویداد را داریم ولی هم‌چنان به تفسیر درست از آن نیازمندیم. مفهوم تاریخ توسط تمدن ایرانی کشف یا خلق

شد. آغاز و پایان به هم می‌رسند و من فکر می‌کنم که ایران در آن؛ یعنی در گذشته، در آینده و در حال، نقش مهمی دارد. اکنون در لحظه‌ای زندگی می‌کنیم که حال به آینده تبدیل می‌شود. این یک لحظه خیلی خاص در تحول هستی‌شناسانه واقعیت است. این صرفاً انتظار رسیدن آینده نیست؛ این تحقق آینده است.

بیانیه گام دوم انقلاب تنها به آینده ایران و مسئله‌های آن نمی‌پردازد، بلکه چشم‌انداز «انقلاب و مقاومت» در سطح جهانی را هم می‌نگرد. فهم بیانیه و تحلیل محتوای آن از همین منظر جهانی و تمدنی، افق‌های نو، ظرفیت‌های تازه و بلکه مسئله‌ها و چالش‌های جدیدی را فراروی کنشگران و فعالان انقلاب و مقاومت در دنیای اسلام می‌گشاید. آنچه در این سلسله نشست‌ها و گفتگوهای بین‌المللی و همین‌طور مجموعه مقالات داخلی و خارجی آمده تلاشی است در راستای کشف اقتضائات منطقه‌ای و جهانی گام دوم انقلاب، و زمینه‌ها و ضرورت‌های حرکت از مقاومت سلبی (مقاومت برای بقا) به سمت مقاومت ایجابی و تمدنی در دنیای کنونی.

نشر دیجیتال

شماره کتاب: ۳۰۶۹

ISBN 964-09-2289-7

۹ 789640 922897

